

Puolustusvoimien harjoitusalueiden käyttö kansainväliseen ja kaupalliseen toimintaan

Harjoitusalueetyöryhmän loppuraportti

Puolustusministeriö
Försvarsministeriet
Ministry of Defence

Puolustusministeriö
Försvarsministeriet
Ministry of Defence

Eteläinen Makasiinikatu 8
PL 31, 00131 Helsinki

www.defmin.fi

Kuvalähteet: Puolustusvoimat
Taitto: Tiina Takala/puolustusministeriö
Paino: Kirjapaino Keili Oy

ISBN-13: 978-951-25-1740-4

Puolustusministeriölle

Puolustusministeriö asetti 31.1.2006 Valtioneuvoston turvallisuus- ja puolustuspoliittiseen selonte-koon (VNS 6/2004) perustuvan toimikunnan selvittämään Suomen mahdollisuuksia avata harjoitus-toimintaan soveltuvia maa- ja merialueita sekä ilmatilaa kansainvälistä harjoitustoimintaa varten.¹

Toimikunnan tuli selvittää:

- kansainväliseen harjoitustoimintaan soveltuvat maa- ja merialueet sekä ilmatila Suomessa
- edellytykset ja reunaehdot, joiden puitteissa harjoitustoimintaan soveltuvia alueita voidaan käyttää kansainväliseen koulutus- ja harjoitustoimintaan
- toteuttamisvaihtoehtojen kustannusvaikutukset, vaikutukset puolustushallinnolle ja yhteistyökumppaneille
- harjoitusalueiden kansainvälisestä käytöstä aiheutuvat yhdyskunta- ja ympäristövaikutukset sekä
- eri viranomaisten ja osallistujatahojen rooli Suomessa tapahtuvaan kansainväliseen koulutus- ja harjoitustoimintaan liittyen.

Toimikunnan puheenjohtajana toimi yksikön johtaja prikaatikenraali Arto Rätty puolustusministeriöstä.

Toimikuntaan kuuluivat seuraavat jäsenet:

hallitusneuvos Mikael Nyberg liikenne- ja viestintäministeriön liikennepalveluyksiköstä, ulkoasiainsihteerinä Antti Kaski ulkoasiainministeriön poliittiselta osastolta, johtajana Heikki Jaakkola Ilmailulaitokselta, neuvotteleva virkamies Markus Uomala Merenkulkulaitokselta, lennonvarmistustarkastaja Antti-Pekka Pärssinen Ilmailuhallinnosta, erityisasiantuntijana Hanna Uusitalo puolustusministeriön resurssipoliittiselta osastolta, taloussuunnittelijana Jorma Kiviniemi puolustusministeriön resurssipoliittiselta osastolta, hallitusneuvos Timo Turkki puolustusministeriön hallintopoliittiselta osastolta, ylitarkastajana Marikaisa Tiilikainen ja hänen tilallaan 26.4.2006 alkaen erityisasiantuntijana Hannu Vuorinen puolustusministeriön hallintopoliittiselta osastolta, vanhempi hallitussihteerinä Mika Lundelin puolustusministeriön puolustuspoliittiselta osastolta, osastoiesiupseerina Karri Heikinheimo puolustusministeriön puolustuspoliittiselta osastolta, majuri Tuomo Repo pääesikunnan operatiiviselta osastolta ja hänen tilallaan 12.10.2006 alkaen komentajana Vesa Tuominen pääesikunnan operatiiviselta osastolta Tuomo Revon jatkaessa toimikunnassa puolustusministeriön edustajana, majuri Vesa Sundqvist pääesikunnan maavoimaosastolta, majuri Kimmo Hyvärinen Ilmavoimien esikunnasta sekä komentajana Petri Parviainen Merivoimien esikunnasta.

Toimikunta otti nimekseen harjoitusalue-toimikunta. Toimikunta on kokoontunut kuusi kertaa.

¹ FIPLM 11412/31.1.2006

Toimikunta kuuli yksityisen sektorien asiantuntijana kaupallisiin näkökohtiin liittyen Robonic-osaakeyhtiön toimitusjohtajaa Juha Moisiota sekä Puolustus-, Ilmailu- ja Avaruusteollisuusyhdistys ry:n (PIA) edustajia Jorma Wiitakorpea ja Henrik Nordellia. Toimikunta on pyytänyt raporttia koskevat lausunnot Puolustushallinnon rakennuslaitokselta, Metsähallitukselta ja Senaatti-kiinteistöiltä.

Toimikunnan tuli jättää loppuraporttinsa 29.9.2006. Puolustusministeriö pidensi 11.9.2006 toimikunnan toimikautta 15.12.2006 saakka. Samalla toimikunnan tehtävää laajennettiin käsittämään myös kaupallisten yritysten tarpeet.

Työryhmä luovuttaa yksimielisen loppuraporttinsa kunnioittavasti puolustusministeriölle.

Helsingissä 15. päivänä joulukuuta 2006

Arto Rätty

Karri Heikinheimo

Kimmo Hyvärinen

Heikki Jaakkola

Antti Kaski

Jorma Kiviniemi

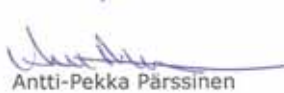
Mika Lundelin

Mikael Nyberg

Petri Parviainen

Antti-Pekka Pärssinen

Tuomo Repo

Vesa Sundqvist

Vesa Tuominen

Timo Turkki

Markus Uomala

Hanna Uusitalo

Hannu Vuorinen

Sisällysluettelo

TIIVISTELMÄ	1
1. JOHDANTO	3
2. TOIMINNAN NYKYISET PERUSTEET.....	5
2.1. Yleistä.....	5
2.2. Puolustusvoimien kansainvälinen harjoitustoiminta Suomessa	6
2.3. Kansainvälisen harjoitustoiminnan ja harjoitusalueiden käytön oikeudellinen perusta	8
2.4. Ilmatilan ja merialueiden käyttö harjoitustoimintaan	13
2.5. Harjoitusalueiden käyttö kaupallisten yritysten tarpeisiin	17
3. KANSAINVÄLISEEN HARJOITUSTOIMINTAAN SOVELTUVAT ALUEET JA TARKASTELUMALLEJA TOIMINNAN JÄRJESTÄMISEKSI	18
3.1. Kansainväliseen harjoitustoimintaan soveltuvat alueet.....	18
3.2. Tarkastelumalleja kansainvälisen harjoitustoiminnan järjestämiseksi	21
4. HARJOITUSALUEIDEN LISÄÄNTYVÄSTÄ KANSAINVÄLISESTÄ JA KAUPALLISESTA KÄYTÖSTÄ AIHEUTUVIA VAIKUTUKSIA	22
4.1. Vaikutuksia puolustusvoimien toiminnalle	22
4.2. Eräiden sotilaallista toimintaa koskevien sääntelyjen soveltaminen	23
4.3. Vaikutuksia ilmatilan ja merialueiden käyttöön	24
4.4. Yhdyskunta- ja ympäristöpoliittiset vaikutukset	26
4.5. Turvallisuusvaikutuksia.....	28
4.6. Kaupallisesta toiminnasta aiheutuvia vaikutuksia	29
5. JOHTOPÄÄTÖKSET JA SUOSITUKSET	30
HARJOITUSALUEISIIN LIITTYVIÄ KÄSITTEITÄ.....	35
LIITTEET	
Liite 1 Esimerkkejä kansainvälisistä harjoituksista Suomessa vuosina 2004-2007.....	36
Liite 2 Puolustusvoimien käyttämiä harjoitusalueita	38

TIIVISTELMÄ

Puolustusministeriö asetti 31.1.2006 Valtioneuvoston selontekoon (VNS 6/2004) perustuvan toimikunnan selvittämään Suomen mahdollisuuksia avata harjoitustoimintaan soveltuvia maa- ja merialueita sekä ilmatilaa (jatkossa harjoitusalue) kansainvälistä harjoitustoimintaa varten. Harjoitusalue-toimikunnan selvitystyön tavoitteena oli tarkastella harjoitusalueiden kansainvälisen ja kaupallisen käytön tarpeita, mahdollisuuksia ja seurannaisvaikutuksia. Toimikunnan työn lähtökohtana oli, että kansainvälisen ja kaupallisen käytön tulee palvella kansallisen sotilaallisen maanpuolustuksen ja kriisinhallintakyvyn kehittämistä. Toisena perustekijänä oli Suomen lainsäädäntö ja muu normisto, jotka lähtevät siitä, että sotilaallista toimintaa valtakunnan alueella harjoittaa vain Suomen puolustusvoimat.

Puolustusvoimien käytössä olevien harjoitusalueiden käyttötarve aiheutuu ensisijaisesti Suomen sotilaalliseen puolustamiseen tarvittavien joukkojen harjoittamisesta. Kansainvälinen kriisinhallinta ja Euroopan valtioiden harjoitusalueiden ahtaus ja käyttörajoitusten lisääntyminen sekä taloudellisten edellytysten kaventuminen lisäävät harjoitustoimintaan liittyvän yhteistoiminnan ja verkostumisen tarvetta Euroopassa. Samalla yhteistyön tarve ja merkitys kasvavat myös sotilaallisten kykyjen ylläpitämisessä ja kehittämisessä. Edellä mainitun lisäksi harjoitusalueiden käytössä pyritään ottamaan huomioon yritysten tarpeet.

Toimikunnan keskeiset johtopäätökset ja suositukset ovat:

Kansainvälisen harjoitustoiminnan merkitys ja kansainvälisten yhteistoimintakumppaneiden löytämisen tarve puolustusvoimille kasvaa. Vastavuoroisuus ja resurssien yhteiskäyttö lisääntyvät Euroopassa, koska resurssien vähentymisen takia harjoitusalueiden ylläpito ja kehittäminen vaikeutuvat. Puolustusvoimien käytössä olevien harjoitusalueiden käyttöaste on erittäin korkea. Harjoitusalueiden vuokraaminen kansainväliseen käyttöön ei toimikunnan näkemyksen mukaan ole käytännössä mahdollista rajoittamatta omaa toimintaa. Toimikunnan näkemyksen mukaan Suomessa järjestettävän kansainvälisen harjoitustoiminnan tulisi aina tuoda selkeästi hyötyä puolustusvoimille tai muulle yhteiskunnalle. Puolustusvoimien näkökulmasta harjoitusalueiden luovuttaminen kansainväliseen käyttöön ilman, että Suomi osallistuu harjoituksiin, ei ole kannatettavaa, sillä Suomi joutuisi tällöin vastaamaan isäntämaatuesta, joka aiheuttaisi taloudellisia kuluja ja sitoisi muutenkin supistuvaa henkilöstöä. Suomen johtamista kansainvälisistä sotilasharjoituksista on sen sijaan saatavissa lisäarvoa kansallisen puolustuksemme ja sotilaallisen kriisinhallintakykymme kehittämiseen.

Harjoitusalue-toimikunta esittää, että Suomi ei myy eikä vuokraa harjoitusalueitaan ulkomaisille käyttäjille. Toimikunta näkee kuitenkin kansainvälisten harjoitusten merkityksen suureksi ja esittää, että Suomessa järjestettäviä harjoituksia, joihin osallistuu kansainvälisiä joukkoja, jatketaan ja kehitetään nykyisten periaatteiden mukaisesti. Toimikunnan näkemyksen mukaan lähtökohtana tulisi olla se, että kansainvälisiä joukkoja kutsutaan Suomeen harjoittelemaan ainoastaan, mikäli Suomi itse osallistuu harjoituksiin. Poikkeuksen muodostaa Kauhava-työryhmän raportin kaltainen ulkomaisten lentäjien kouluttaminen Suomessa. Harjoitusalueiden keskeisin käyttötarkoitus tulee toimikunnan näkemyksen mukaan olla puolustusvoimien suorituskykyjen ylläpito ja kehittäminen.

Kansainvälisen ilmatilan käytettävyyden lisääminen tukee ilmavoimien lentokoulutusta sekä parantaa mahdollisuuksia järjestää kansainvälisiä ja kansallisia lentoharjoituksia. Maan päällisen cross border -ilmatila-alueen (Länsi-Lappi) muodostamisen tulisi olla vain tilapäistä ja lentoharjoituksiin liittyvää. Kansainvälisen merialueen yllä olevan ilmatilan käytön osalta cross border -lentoharjoitusalueiden perustaminen yhdessä Ruotsin kanssa Perämeren ja Pohjanlahden alueille on perusteltua ja ilmatilan varaamiseksi tulisi luoda vakiomenettely. Toimikunnan näkemyksen mukaan yleiseurooppalaisen ilmatilan käytön kehityksessä tapahtuvaa mahdollista sotilasilmailun suuntautumista myös Suomen ilmatilaan ei voi pitää kansallisten etujemme mukaisena, mikäli se tapahtuu ilman Suomen ilmavoimien osallistumista tai vas-

tikkeettomasti. Toimikunta esittää, että Suomen ilmatilan käyttö kansainväliseen sotilasilmailuun tulisi perustua ilmavoimien johtamaan lentoharjoitustoimintaan. Puolustusvoimien yhteisoperaatioiden (Joint) kykyä kehitettäessä ilmavoimille luotaneen tulevaisuudessa ilmasta maahan -toimintakyky. Toimikunta esittää keskeisimpien puolustusvoimien käytössä olevien harjoitusalueiden soveltuvuuden selvittämistä ilmavoimien ilmasta maahan -toimintaan.

Merialueen käyttöön liittyen toimikunta katsoo nykyisen menettelytavan, jossa kansainvälisiä harjoituksia järjestetään Suomen alueella vain silloin, kun Suomen merivoimat osallistuvat itse harjoitukseen, olevan myös jatkossa toimiva ratkaisu. Kansainvälisiin merellisiin harjoituksiin liittyen toimikunta toteaa, että meripelastustoiminnan näkökulmasta olisi perusteltua pitää sekä Varustamoliikelaitos, Merenkululaitoksen meriturvallisuustoiminnon alueelliset toimipisteet ja mahdolliset pelastustoimintaan osallistuvat siviiliyritykset tietoisina kansainvälisten harjoitusten ajankohdista ja harjoitusalueista mahdollisten onnettomuuksien varalta. Nykyisin käytössä oleva ja yhdenmukainen menettely puolustusvoimiemme alusten ja kansainvälisiin harjoituksiin osallistuvien muiden valtioiden alusten osalta on perusteltu niin alusliikennepalvelun kuin luotsauksenkin osalta.

Toimikunnan näkemyksen mukaan ympäristökysymyksistä ei aiheudu ongelmia, mikäli kansainvälisen harjoitustoiminnan tai kaupallisen yritystoiminnan mahdollinen lisääntyminen ei merkittävästi muuta puolustusvoimien harjoitustoiminnan kokonaismäärää. Toimikunta pitää tärkeänä, että puolustusvoimien käytössä olevien harjoitusalueiden kehittämiseen liittyvien ympäristökysymysten osalta selvitetään hankkeen määrälliset ja laadulliset vaikutukset sekä vastuullinen toiminnanharjoittaja. Lisääntyvä harjoitusalueiden käyttö kasvattaa toimikunnan näkemyksen mukaan palo- ja onnettomuusriskeä. Riskien kasvu lisää valmius- ja toimintatarvetta muun muassa sammuksen- ja pelastustoiminnan sekä ensivasteen ja sairaankuljetuksen osalta. Toimikunta esittää, että jatkossa kansainvälisten harjoitusten tarpeet otettaisiin mukaan tehtäessä uusia valtioiden välisiä turvallisuussopimuksia.

Toimikunta ei näe estettä kaupallisten yritysten vastikkeelliselle toiminnalle puolustusvoimien käytössä olevilla harjoitusalueilla erityisesti silloin, kun toiminnan voidaan katsoa tukevan kansallisen sotilaallisen maanpuolustuksen etuja, kriisinhallintakyvyn kehittämistä ja yhteensopivuuden vahvistamista. Toimikunta korostaa, että kaupallinen toiminta ei kuitenkaan saa haitata puolustusvoimien omaa toimintaa. Kaupallisen yrityksen toiminta puolustusvoimien käytössä olevilla harjoitusalueilla ja -tiloissa tulisi tarvittaessa alistaa poliittiselle päätöksenteolle. Toimikunta esittää, että kaupallisten yritysten toiminnalle määriteltäisiin yleiset periaatteet kustannusten ja toiminnasta mahdollisesti aiheutuvien haittavaikutuksien korvaamiseksi. Toimikunta esittää myös, että toiminnan ohjaamiseksi puolustusministeriö yhteistoiminnassa pääesikunnan kanssa laatii valtakunnallisen ohjeistuksen selvittäen samalla tarpeen puitesopimusmenettelylle.

Toimikunnan näkemyksen mukaan voimassa oleva lainsäädäntö ja muu normisto mahdollistaa puolustusvoimien käytössä olevien harjoitusalueiden nykyisen kaltaisen kansainvälisen käytön. Mahdollisesti laajennettava kansainvälinen harjoitustoiminta tai kaupallisten yritysten tarpeiden mukainen harjoitusalueiden käyttö edellyttäisi kuitenkin normiston tarkennusta.

Harjoitusalueiden kehittämiseen ja käyttöön liittyy runsaasti yhteiskunnallisia näkökohtia. Toimikunnan näkemyksen mukaan harjoitusalueiden kokonaissuunnittelun, kehittämisen, ylläpidon ja käytön tulisi perustua laaja-alaiseen puolustusministeriön ohjaukseen sekä pääesikunnassa tehtävään suunnitteluun ja suunnitelman toimeenpanoon. Toimikunta näkee myös tärkeäksi, että harjoitusalueiden kehittämisen suunnittelu on avointa ja että siitä tiedotetaan aktiivisesti. Toimikunta esittää, että vuoden 2007 aikana puolustushallinnossa laaditaan kokonaisvaltainen harjoitusalueiden ylläpito- ja kehittämissuunnitelma käytettäväksi mahdollisen vuoden 2008 Valtioneuvoston turvallisuus- ja puolustuspoliittisen selonteon valmistelussa sekä harjoitusalueiden kehittämistyössä. Tässä suunnitelmassa tulisi selkeästi tuoda esille myös kansainvälinen harjoitusalueiden käyttö ja kaupallisten yritysten toiminta.

1. JOHDANTO

Puolustusvoimien käytössä olevia Suomen maa-alueelle sijoittuvia sotilasalueita on yhteensä noin 280 000 hehtaaria, joka on noin 0,8 % Suomen kokonaispinta-alasta. Suurin sotilasalue on Rovajärven ampuma-alue, jonka pinta-ala on noin 111 000 hehtaaria. Muita suuria sotilasalueita sijaitsee Niiniallossa (noin 15 000 ha) ja Vuosangassa (noin 13 000 ha) sekä Pahkajärvellä (noin 8 300 ha). Lisäksi muun muassa Säkylässä, Lohtajalla, Hämeenlinnassa, Taipalsaarissa ja Syndalenissa sijaitsee muutamien tuhansien hehtaarien sotilasalueet. Näiden lisäksi puolustusvoimilla on käytössään lukuisia pienempiä sotilasalueita. Puolustusvoimien käytössä olevat ampuma- ja harjoitusalueet sekä merivoimien ja ilmavoimien harjoitustoiminnassaan käyttämät Suomen merialue ja ilmatila on esitetty liitteessä 2.

Sotilasalueiden pääkäyttötarkoitus on sotilaallinen maanpuolustus ja niillä toimeenpannaan siviilitoiminnoista poikkeavia toimia kuten ammuntaa ja räjäytyksiä. Lisäksi sotilasalueilla on yleensä erityisiä vaatimuksia muun muassa tila- ja tietoturvallisuuden näkökulmista. Sotilasalueet vaativat näistä syistä johtuen suuria alueita ja erityisrakenteita ja niillä on usein erityisiä ympäristöllisiä vaikutuksia.

Vuonna 2004 valmistuneen Valtioneuvoston turvallisuus- ja puolustuspoliittisen selonteon (VNS 6/2004) mukaan valtakunnallisia harjoitusalueita kehitetään siten, että ne mahdollistavat entistä pidemmälle kantavien asejärjestelmien ja liikkuvien joukkojen kouluttamisen. Lisäksi puolustusvoimien käytössä olevien harjoitusalueiden kehittämisessä ja käytön suunnittelussa otetaan huomioon mahdollisuudet eurooppalaiseen yhteistoimintaan. Selonteon toimeenpanemiseksi puolustusministeriö asetti 31.1.2006 Valtioneuvoston selontekoon perustuvan toimikunnan selvittämään Suomen mahdollisuuksia avata harjoitustoimintaan soveltuvia maa- ja merialueita sekä ilmatilaa kansainvälistä harjoitustoimintaa varten.

Puolustusvoimien käytössä olevien ampuma- ja harjoitusalueiden sekä harjoitustoimintaan käytettävän Suomen merialueen ja ilmatilan² käyttötarve aiheutuu ensisijaisesti Suomen sotilaalliseen puolustamiseen tarvittavien joukkojen kouluttamisesta ja harjoittamisesta. Puolustusvoimista annetun lain mukaan puolustusvoimien tehtävänä on osaltaan huolehtia hallinnonalan kansainvälisestä toiminnasta. Kansainvälisten harjoitusten järjestäminen ja niihin osallistuminen kuuluvat olennaisena osana laissa tarkoitettuun tehtävään. Eduskunnalle annetun puolustusvoimalakiehdotuksen (HE 264/2006) mukaan Suomen sotilaallista puolustusta pyritään vahvistamaan kansainvälisellä yhteistyöllä.

Kansainvälinen kriisinhallinta ja Euroopan valtioiden harjoitusalueiden ahtaus ja käyttörajoitusten lisääntyminen sekä taloudellisten edellytysten kaventuminen lisäävät harjoitustoimintaan liittyvän yhteistoiminnan ja verkostumisen tarvetta Euroopassa. Samalla yhteistyön tarve ja merkitys kasvavat myös sotilaallisten kykyjen ylläpitämisessä ja kehittämisessä. Puolustusvoimien ja kansainvälisten toimijoiden tarpeiden lisäksi pyritään harjoitusalueiden käytössä ottamaan huomioon suomalaisten yritysten tarpeet.

2 Jatkoissa puolustusvoimien käytössä olevista ampuma- ja harjoitusalueista sekä harjoitustoimintaan käytettävästä Suomen merialueesta ja ilmatilasta käytetään raportissa yleisnimitystä harjoitusalue. Yksittäisistä ampuma- ja harjoitusalueista puhuttaessa käytetään niiden virallisia nimiä (esim. Rovajärven ampuma- ja harjoitusalue). Harjoitusalueisiin liittyviä käsitteitä on määritelty raportin lopussa.

Harjoitusalueoimikunnan selvitystyön tavoitteena oli tarkastella harjoitusalueiden kansainvälisen ja kaupallisen käytön tarpeita, mahdollisuuksia ja seurannaisvaikutuksia mahdollisimman laajasti ja monipuolisesti. Toimikunnan työn peruslähtökohtana pidettiin sitä, että puolustusvoimien käytössä olevien harjoitusalueiden mahdollisen kansainvälisen ja kaupallisen käytön tulee pääsääntöisesti palvella kansallisen sotilaallisen maanpuolustuksen etuja, kriisinhallintakyvyn kehittämistä ja yhteensopivuuden vahvistamista.

Toimikunnan työssä hyödynnettiin puolustusministeriön strategiaa (STRATSU2025), Kauhavan yhteiseurooppalaisen lentokoulutuskeskuksen perustamista selvittäneen työryhmän loppuraporttia (PLM 16.5.2006) sekä pääesikunnan selvitystä kansainvälisen harjoitustoiminnan sotilaallisista näkökohdista. Lisäksi otettiin huomioon pääesikunnan ohjeluonnos puolustusvoimien käytössä olevien ampuma- ja harjoitusalueiden ja kouluampumarata-alueiden kokonaiskehittämisen periaatteista.

Toimikunnan pyynnöstä puolustus-, ilmailu- ja avaruusteollisuusyhdistys (PIA) toteutti jäsenyrityksilleen jäsenkyselyn yritysten tarpeesta käyttää puolustusvoimien harjoitusalueita. Kyselyssä PIA ry:n jäsenyrityksiä pyydettiin ilmoittamaan harjoitusalueiden nykyinen käyttö sekä toimintaan liittyvät käytännöt ja esittämään arvionsa alueiden tulevaisuuden käyttötarpeista.

Puolustushallinnon rakennuslaitokselta, Senaatti-kiinteistöiltä ja Metsähallitukselta pyydettiin lausunnot harjoitusalueoimikunnan raportin luonnoksesta. Saatu palaute on otettu raportissa huomioon.

Kustannusvaikutukset ovat kiinteässä vuorovaikutuksessa harjoitusalueiden kansainvälisen tai kaupallisen käytön laatuun ja määrään. Kustannukset pystytään arvioimaan luotettavasti vasta yksityiskohtaisemman suunnittelun yhteydessä. Toimikunta ei tämän johdosta esitä raportin toteuttamisvaihtoehtojen tarkkoja kustannusvaikutuksia.

2. TOIMINNAN NYKYISET PERUSTEET

2.1. Yleistä

Suomen kansainvälisen kriisinhallintakyvyn kehittämisen lähtökohdaksi on vuoden 2004 valtioneuvoston turvallisuus- ja puolustuspoliittisessa selonteossa asetettu EU:n joukko-tarpeet, Naton rauhankumppanuuden suunnittelu- ja arviointiprosessin suoritevaatimukset sekä pohjoismainen kriisinhallintayhteistyö.

Selonteossa todetaan, että Suomi osallistuu täysipainoisesti uusien suorituskykyisempien joukkojen luomiseen. Kaikkien puolustushaarojen erikseen määriteltäviä joukkoja on tarkoitus kehittää siten, että niitä voidaan käyttää kansainvälisissä kriisinhallintatehtävissä ja luodaan samalla kyky osallistua nykyistä vaativampiin operaatioihin. Kansainvälistä harjoitustoimintaa kehitetään puolustusministeriön strategian mukaisesti ja toteutetaan ensisijaisesti EU:n ja Naton kanssa kriisinhallintatehtävien edellyttämien yhteistoimintavalmiuksien luomiseksi. Samalla tuetaan kansallisen puolustuskykymme kehittämistä ja vahvistetaan kansainvälistä yhteistoimintaa ja verkottumista.

Puolustusministeriö ratkaisee aluevalvontalain 10 §:n mukaan aluevalvontalain 9 §:ssä tarkoitetun lupa-asian (sotilaalliset harjoitukset). Pääesikunnan tulee esittää puolustusministeriön päätettäväksi Suomeen saapuvien harjoitusjoukkojen osalta aluevalvontalain 9 §:n mukainen lupa-asia. Pääesikunta vastaa puolustusministeriön päätöksen jälkeen asianmukaisen lupahallinnon toteuttamisesta aluevalvontalain mukaisesti.

Vuosittain toteutettavaksi suunnitellut harjoitukset esitellään pääesikunnasta puolustusministeriölle kootusti viimeistään harjoitusvuotta edeltävän kalenterivuoden lokakuun loppuun mennessä. Puolustusministeriö esittelee harjoitussuunnitelman valtioneuvoston ulko- ja turvallisuuspoliittisessa ministerivaliokunnassa (UTVA) harjoitusvuotta edeltävän kalenterivuoden marraskuussa. Puolustusministeriö päättää seuraavan vuoden kansainvälisiin harjoituksiin osallistumisesta UTVA:n käsittelyn jälkeen.

Puolustusministeriön osallistumispäätöksen jälkeen pääesikunta koordinoi harjoitusten jatkovalmistelun ja tarvittavien harjoituskohtaisten asiakirjojen laatimisen sekä vastaa harjoitusten käytännön toteuttamisesta. Mikäli harjoitussuunnitelmaan tulee osallistumispäätöksen jälkeen sisällöllisiä, määrällisiä tai osallistujatahoihin liittyviä muutoksia, pääesikunta ilmoittaa niistä puolustusministeriölle mahdollisia toimenpiteitä varten.

Puolustusvoimain komentaja kääsee tulosohjausperiaatteiden mukaisesti harjoituksiin osallistumisen ja harjoitusten toimeenpanon vastuut puolustusvoimien tulosityksiköille. Samalla tulosityksiköille osoitetaan tarvittavat resurssit.

Kaupalliset yritykset ovat tukeutuneet puolustusvoimien käytössä oleviin harjoitusalueisiin ja tiloihin omien tuotteidensa tutkimus-, kehittämis- ja testaustoiminnassa. Tukeutuminen on perustunut pääosin kahdenvälisiin sopimuksiin. Toiminta on pääosin sovitettu puolustusvoimien harjoitusalueiden käytön yhteyteen puolustusvoimien toimintaa häiritsemättä. Yritysten toiminnasta harjoitusalueilla ei ole ollut hallinnonalan yhtenäistä normistoa.

2.2. Puolustusvoimien kansainvälinen harjoitustoiminta Suomessa

Puolustusvoimien osallistuminen kansainvälisiin harjoituksiin on lisääntynyt viimeisen kahdeksan vuoden aikana. Ohessa on esitetty puolustushaaroittain keskeiset Suomessa pidetyt kansainväliset harjoitukset. Lisäksi **liitteessä 1** on esimerkkejä Suomessa vuosina 2004–2007 pidetyistä tai pidettävistä suunnitelluista kansainvälisistä harjoituksista.

Maavoimien harjoitustoiminta on sisältänyt muun muassa Suomessa vuosina 1999 ja 2003 järjestetyt Nordic Peace –harjoitukset, jotka järjestettiin Naton rauhankumppanuusohjelman hengessä (”In The Spirit Of Partnership for Peace [PfP]”) ja jotka olivat rauhankumppanuusohjelman mukaisia monikansallisia kriisinhallintaharjoituksia. Nämä harjoitukset perustuivat Pohjoismaiden väliseen sopimukseen, ja ne järjestettiin vuosittain eri Pohjoismaissa.

MP (Military Police) Exercise –sotilaspoliisiharjoitus vuonna 2004 oli Suomen ja Ruotsin kahdenvälinen vastavuoroinen harjoitus, joka toteutettiin kriisinhallintaharjoituksen kehityksessä. Pohjoismaisessa Nordic Artillery Exercise (NAX) –tykistöharjoituksessa Suomen, Ruotsin ja Norjan kenttätukijoukot ovat harjoitelleet kriisinhallintaan liittyvää yhteistyötä ja joukkojen tukemista Rovajärvellä. Ruotsalaiset ja norjalaiset joukot toimivat osana suomalaista harjoitusjoukkoa.

Viron sotilaallisen maanpuolustuksen kehittämiseksi Viron kenttätukijoukkoa on tuettu toteuttamalla vuosina 1999–2003 kolme kertaa kenttätukijoukkoammuntoja Niinisalon ja keran Pahkajärven harjoitusalueilla. Viron ilmatorjunta-asetaji on ampunut ilmatorjuntatykeillä Lohtajan ampuma- ja harjoitusalueella vuosina 2005 ja 2006. Viron kenttä- ja ilmatorjuntatykistön ammunnoissa ampuva virolainen joukko on ollut osa suomalaista harjoitusjoukkoa. Ammunnoissa on käytetty suomalaisia varomääräyksiä ja kalustoa.

Vuonna 2006 aloitettiin kahdenvälinen helikoptereiden lentoharjoitustoiminta Saksan kanssa. Harjoitus liittyy maiden yhteisiin helikopterihankintoihin.

Puolustusvoimien materiaalilaitoksen alaisen Koeampumalaitoksen päätehtävänä on koeammuntojen ampuminen, olosuhdetestausten tekeminen, koeräjäytyksien ja vastaavien kokeiden suorittaminen. Koeampumalaitoksen asiakkaana on tällä hetkellä puolustusvoimien lisäksi kotimaisia teollisuusyrityksiä. Toiminnan kansainvälisten yhteistyötarpeiden ja -mahdollisuuksien voidaan arvioida lisääntyvän eurooppalaisen materiaaliyhteistyön kehittyessä ja syventyessä.

Puolustusvoimat on osallistunut Ruotsin johtamiin monikansalliseen tietokoneavusteisiin prikaatitasoisiin kriisinhallinnan esikuntaharjoituksiin VIKING 01, 03 ja 05 Puolustusvoimien kansainväliseen Keskukseen (PVKVK) Niinisaloon sijoitetulla esikunnalla. Näissä harjoituksissa ei ole kuitenkaan ollut ulkomaisia joukkoja Suomessa, vaan ne on toteutettu viestiyhteyksillä. Harjoitusta on johdettu Ruotsista.

Suomessa on järjestetty kansainvälisiä YK:n (Yhdistyneet kansakunnat) sotilastarkkailijakursseja vuodesta 1968 lähtien. Puolustusvoimien Kansainvälinen keskus (PVKVK) on kouluttanut tarkkailijatehtäviin yli viidenkymmenen maan sotilaita yhteensä lähes 4 000 henkilöä.

Merivoimien kansainvälinen harjoitustoiminta sisältää sekä kahdenvälisiä että monenkeskisiä harjoituksia. Loviisa/Lovisa-harjoitukset ovat Suomen ja Ruotsin merivoimien kahdenvälisiä pääpainoisesti meriliikenteen suojaamisharjoituksia, jotka on toimeenpantu vuorovuosina Suomen ja Ruotsin aluemerellä, saaristossa ja kansainvälisellä merialueella. Rannikkojoukot (Amphibious Task Unit, ATU) ovat pääsääntöisesti harjoitelleet vuorovuosin Ruotsissa ja Suomessa kahdenvälisissä kriisinhallintaharjoituksissa.

Merivoimat osallistuu miinantorjuntaharjoituksiin (Mine Counter Measure, MCM) pääasiassa Baltian maiden alueilla. Harjoitusten yhteydessä on raivattu muun muassa sodan aikaisia miinoja parantaen näin myös kansainvälisen merenkulun turvallisuutta. Suomessa miinantorjuntaa on harjoitettu esimerkiksi Viron ja Ranskan kanssa. Toinen merivoimien harjoitusmuoto ovat PASSEX-harjoitukset (Passing Exercise), joissa harjoitellaan esimerkiksi navigointia, alusten kohtaamista ja muodostelma-ajoa. Merivoimat osallistuu myös muiden puolustushaarojen järjestämiin suuriin harjoituskokonaisuuksiin (esim. Nordic Peace –harjoitussarja ja ADEX 05 -harjoitus). Suomen saaristo, rannikko ja vuodenaikojen merkittävät erot tarjoavat erinomaiset ja tavanomaisesta poikkeavat olosuhteet kansainväliselle "Littoral Waters" –tyyppiselle rannikkomerialueiden harjoitustoiminnalle.

Ilmavoimien kansainvälinen harjoitustoiminta Suomessa alkoi vuonna 2001. Monenkeskisiä harjoituksia on ollut viisi. Näiden lisäksi on pidetty muutamia pienempiä kahdenkeskisiä harjoituksia, viimeisimpänä Ranskan kanssa. Harjoitukset ovat olleet yhteistoimintaharjoituksia, joiden tavoitteena on ollut kouluttaa ilmavoimien henkilöstöä ja siten parantaa ilmavoimien kykyä osallistua kansainväliseen toimintaan Naton rauhankumppanuusohjelman PARP (Planning and Review Process) III:n kumppanuustavoitteiden (PG, Partnership Goal) mukaisesti. Näitä harjoituksia ovat olleet Lone Kestrel -harjoitus vuonna 2001, ADEX 03 ja ADEX 05 (Air Defence Exercise) –ilmatoimintaharjoitukset sekä AFM 04 ja AFM 06 –harjoitukset (Arctic Fighter Meet, arktinen hävittäjätapaminen). AFM 04 -harjoituksessa oli myös rajat ylittäviä niin sanottuja cross border -operaatiota, jolloin koneet lensivät Lapissa sekä Suomen että Ruotsin ilmatilassa. Cross border -harjoitusalueen käyttö sovittiin Suomen ja Ruotsin Ilmailuviranomaisten kesken.

Vuodelle 2007 suunnitellut puolustusvoimien kansainväliset harjoitukset voidaan jakaa EU:n taisteluosastoyhteistyöhön, PFP-, EU/Nato-harjoituksiin sekä kahden- tai monenkeskisiin harjoituksiin. Harjoitustoiminnan painopiste on EU:n taisteluosastoyhteistyössä sekä valtioneuvoston turvallisuus- ja puolustuspoliittisessa selonteossa 2004 linjattujen puolustusvoimien kriisinhallintajoukkojen ja -kykyjen kehittämisessä. Ilmavoimien kansainvälisen valmiusyksikön harjoittaminen jatkuu siten, että yksikkö saavuttaa kyvyn osallistua tarvittaessa kansainväliseen kriisinhallintaoperaatioon vuoteen 2010 mennessä. Vuoden 2007 kansainvälisiin harjoituksiin osallistuvat kaikki puolustushaarat aiempien vuosien tapaan ja kaikkiin vuoden 2007 suunnitelmassa mainittuihin harjoituksiin on osallistuttu aiempina vuosina. Kansainvälinen harjoitustoiminta palvelee ensisijaisesti joukkotuotantoa ja yhteensopivuuden kehittämistä. Kansainvälisiin joukkorekistereihin ilmoitetaan vain ne joukot, jotka on koulutettu ja varustettu asianmukaisesti ja jotka ovat käsketyssä lähtövalmiudessa.

Suomessa vuonna 2007 toimeenpantavat kriisinhallintaharjoitukset ovat pääosin kansallisia harjoituksia, joita on avattu ulkomaisille yhteistyökumppaneille. Suuria monikansallisia kriisinhallintaharjoituksia ei vuonna 2007 Suomessa järjestetä. Maavoimien harjoitustoiminnan painopiste on valmiusvuorossa olevan EU:n taisteluosaston harjoittamisessa. Pohjois-Suomessa pidettävän helikopteri- ja erikoisjääkärien (UTJR) Winter Camp 07 -harjoitukseen osallistuu saksalaisia esikuntaupseereja. Merivoimat harjoittelee Suomen lähialueilla kahdenvälisesti Ruotsin ja Viron merivoimien kanssa. Ilmavoimilla ei ole vuonna 2007 Suomessa pidettäviä kansainvälisiä harjoituksia.

2.3. Kansainvälisen harjoitustoiminnan ja harjoitusalueiden käytön oikeudellinen perusta

Puolustusvoimien kansainväliset tehtävät

Puolustusvoimista annetun lain 2 §:n 1 momentin 7 a kohdan (452/2001) mukaan puolustusvoimien tehtävänä on osaltaan huolehtia hallinnonalan kansainvälisestä toiminnasta. Kansainvälisten harjoitusten järjestäminen ja niihin osallistuminen kuuluvat kansainvälisen toiminnan tehtäviin. Puolustusvoimalakiehdotuksen (HE 264/2006) mukaan Suomen sotilaallista puolustusta pyritään vahvistamaan kansainvälisellä yhteistyöllä. Tässä tarkoituksessa osallistutaan muun muassa Euroopan unionin sotilaallisen kriisinhallinnan kehittämiseen, Naton rauhankumppanuustoimintaan sekä kehitetään kahdenvälistä yhteistyötä. Sotilaallista puolustusta kehitetään muun muassa niin, että Suomi voi toimia aktiivisena jäsenenä EU:n muodostamassa turvallisuusyhteisössä ja osoittaa tarvittavat sotilaalliset voimavarat unionin velvoitteiden edellyttämiin toimiin. Erikseen määrättäviä kansallisen puolustuksen joukkoja kehitetään niin, että niitä voidaan käyttää myös kansainvälisissä kriisinhallintatehtävissä.

Lakiehdotuksen mukaan hallinnonalan kansainvälisestä toiminnasta huolehtimista ei nykyisestä poiketen enää erikseen säädettäisi puolustusvoimien tehtäväksi. Kansainvälinen toiminta sisältyy yhä kiinteämmin kaikkiin kolmeen lakiehdotuksen mukaisiin puolustusvoimien päätehtäviin. Kansainvälisellä toiminnalla vahvistetaan yhtäältä Suomen puolustamista kehittämällä puolustusvoimien kansainvälistä yhteensopivuutta. Toisaalta Suomi tukee muiden maiden viranomaisia esimerkiksi antamalla niille kriisinhallintakoulutusta. Lisäksi Suomi osallistuu kansainväliseen sotilaalliseen kriisinhallintaan.

Puolustusvoimalakiesityksen mukaan puolustusvoimat voisi osallistua avun antamiseen toiselle valtiolle terrori-iskun, luonnononnettomuuden, suuronnettomuuden tai muun vastaavan tapahtuman johdosta. Myös perustuslain 1 §:n mukaan Suomi osallistuu kansainväliseen yhteistyöhön rauhan ja ihmisoikeuksien turvaamiseksi sekä yhteiskunnan kehittämiseksi. Asevelvollisuuslain 3 b §:n mukaan ulkomailla annettavaan virka-apuun voidaan käyttää myös varusmiehiä. Vastaava sääntely sisältyy eduskunnan käsiteltävänä olevaan asevelvollisuuslain kokonaisuudistukseen (HE 187/2006).

Puolustusvoimien osallistuminen avun antamiseen toiselle valtiolle olisi osa kansallista varautumista sellaiseen kansainväliseen kehitykseen, jonka myötä voisi ajankohtaistua aiempaa vieläkin monimuotoisempi kansainvälinen toiminta, esimerkiksi mahdollisuus käyttää myös sotilaskalustoa ja -henkilöstöä luonnononnettomuuksien, muiden katastrofien ja terrori-iskujen jälkihoidossa. Tämänkaltaiseen toimintaan on varauduttava ilman maantieteellisiä rajoituksia. EU:n jäsenvaltioiden alueella realisoituvan yhteisvastuulausekkeen mukaisen toiminnan lisäksi apu toiselle valtiolle voi tulla tarvittaessa kyseeseen maailmanlaajuisesti.

Kansainvälisten harjoitusten järjestäminen ja niihin osallistuminen kehittävät puolustusvoimien kykyä kaikissa puolustusvoimien tehtävissä. Lisäksi ne kehittävät puolustusvoimien edellä mainittua suorituskykyä osallistua avun antamiseen toiselle valtiolle. Kansainvälinen harjoitustoiminta on näin ollen keskeinen osa puolustusvoimien jokapäiväistä toimintaa.

Joukkojen asemaa sääntelevät Status of Forces -sopimukset

Kansainvälisissä harjoituksissa vieraan valtion joukkoja toimii toisen valtion alueella. Tällöin vieraan valtion joukkojen oikeudellinen asema määritetään pääsääntöisesti Status of Forces Agreement -sopimuksella (SOFA). Sopimuksessa sovitaan sopimusvaltioiden välillä sekä sotilaallisten joukkojen asemasta toisen valtion alueella että ulkomaisten joukkojen kohdalla sovellettavista määräyksistä ja menettelytavoista. SOFA-sopimus on käytännössä osoittautunut tehokkaaksi keinoksi vaikuttaa joukkojen asemaan vieraalla maalla.

Suomi on sitoutunut eräisiin joukkojen asemaa koskeviin kansainvälisiin sopimuksiin, joihin soveltuvin osin viitataan myös kansainvälisten harjoitusten toteuttamista koskevissa järjestelyissä. Tällaisia ovat esimerkiksi Pohjois-Atlantin sopimuksen sopimuspuolten ja muiden rauhankumppanuuteen osallistuvien valtioiden välillä niiden joukkojen asemasta tehty sopimus (jäljempänä Pfp SOFA) sekä sen ensimmäinen lisäpöytäkirja (SopS 64–65/1997). Suomi ratifioi Pfp SOFA:n 2.7.1997, ja Suomen osalta se tuli voimaan 1.8.1997. Toinen lisäpöytäkirja tuli voimaan 23.6.2005 (SopS 72–74/2005).

Pfp SOFA on oikeudelliselta luonteeltaan kehyssofimus, jolla Naton jäsenvaltiot ja rauhankumppanuuteen osallistuvat muut valtiot sitoutuvat noudattamaan keskinäisissä suhteissaan vuonna 1951 Naton jäsenvaltioiden välillä tehtyä sopimusta niiden joukkojen asemasta. Pfp SOFA:ssa ei määritellä suoraan sopimuksen asiallista soveltamisalaa. Sopimus on löyhästi sidottu rauhankumppanuuteen. Pfp SOFA:n asiallista soveltamisalaa on myös tulkittu eri maissa eri tavalla.

Pfp SOFA:n asiallista soveltamisalaa on käsitelty Kauhava-työryhmän raportissa, jossa on tuotu esiin niin sanottu Puolan tapaus. Tässä tapauksessa ulkoasianministeriön oikeudellisen osaston 16.5.2005 antaman lausunnon mukaan Pfp SOFA:a olisi voitu soveltaa puolalaislentäjien koulutukseen Suomessa, vaikka kysymys ei ollutkaan rauhankumppanuustoiminnasta. Pfp SOFA:n sovellettavuuden toteamisen lisäksi asiaa koskevassa Suomen ja Puolan välisessä yhteistoimintapöytäkirjassa olisi voitu edelleen sopia yksityiskohtaisemmin Pfp SOFA:ssa sääntelemättömistä kysymyksistä sekä muista viranomaisen toimivaltaan kuuluvista asioista. Ulkoasianministeriön oikeudellisen osaston kanta tässä asiassa tukee käsitystä, jonka mukaan Pfp SOFA:a voitaisiin soveltaa muuhunkin toimintaan kuin vain rauhankumppanuustoimintaan.

Lisäksi eduskunta on hyväksynyt EU-SOFA:n (488/2005), joka tulee voimaan kaikkien EU:n jäsenvaltioiden ratifioitua sopimuksen.

Kansainväliset ministeriöiden väliset hallintosopimukset

Perustuslain 94 §:n 1 momentin mukaan eduskunta hyväksyy muun muassa sellaiset valtiosopimukset ja muut kansainväliset velvoitteet, jotka sisältävät lainsäädännön alaan kuuluvia määräyksiä.

Viranomaisilla (ministeriöillä) on kuitenkin mahdollisuus tehdä kansainvälisiä hallintosopimuksia oman toimialansa ja määrärahojensa puitteissa. Hallintosopimuksiin luetaan erityiset yhteistoimintapöytäkirjat (Memorandum of Understanding, MoU) sekä tekniset järjestelyasiakirjat (Technical Arrangement, TA). Yhteistoimintapöytäkirjoilla ja teknisillä järjestelyasiakirjoilla tarkoitetaan kansainvälisissä suhteissa oikeudellisesti sitomattomia, osapuolten keskinäisen poliittisen yhteisymmärryksen ilmaisevia asiakirjoja, jotka eivät ole valtiosopimusoikeutta koskevan Wienin yleissopimuksessa (SopS 32–33/1980)

tarkoitettuja valtiosopimuksia. Yhteistoimintapöytäkirja tai tekninen järjestelyasiakirja ei yleensä edellytä erillistä kansallista voimaansaattamista. Niitä ei myöskään julkaista tai rekisteröidä YK:ssa.

Yhteistoimintapöytäkirjaan tai tekniseen järjestelyasiakirjaan ei saa sisältyä eduskunnan toimivaltaan kuuluvia asioita. Käytännössä ne voivat sisältää määräyksiä vain asianomaisten viranomaisten väliseen tavanomaiseen yhteistyöhön liittyvistä teknisistä tai muutoin asialliselta merkitykseltään vähäisistä kysymyksistä. Asiakirjoilla ei siis saisi olla viranomaisen oman toimivallan ulkopuolelle ulottuvia vaikutuksia.

PfP SOFAn johdannossa todetaan, että sopimuspuolten joukkoja voidaan erityisestä sopimuksesta lähettää ja vastaanottaa palvelemaan toisen sopimuspuolen alueella, ja että päätös edellyttää erillisiä järjestelyjä ("separate arrangement"). Erillinen järjestely on käytännössä harjoituskohtainen yhteistoimintasopimus tai tekninen järjestelyasiakirja. Näissä järjestelyissä viitataan oikeudellisissa kysymyksissä PfP/Nato-SOFAn.

Sotalaitokselle rauhanaikana annettavista luontaisuuksista annettu laki (94/1920)

Sotalaitokselle rauhanaikana annettavista luontaisuuksista annetun lain (94/1920) (jäljempänä luontoissuorituslaki) 47 §:ssä säädetään "valtakunnan sotavoiman" oikeudesta käyttää tilapäisiä sotilaallisia harjoituksia varten kiinteistöjä Suomessa. Mainittu säännös oikeuttaa puolustusvoimat käyttämään harjoituksiin yksityisiä maa- ja vesialueita. Tämä oikeus on sanamuodon mukaan ainoastaan puolustusvoimilla. Vastaava sääntely sisältyy ehdotukseen puolustusvoimalaiksi.

Puolustusvoimien oikeus rajoittaa liikkumista

Puolustusvoimista annetun lain 2 b §:n (1045/1997) nojalla puolustusvoimien aluehallinto- viranomainen ja paikallisviranomainen voivat siinä määrin kuin sotilaalliset syyt tai ulkopuolisten suojaaminen vaaroilta vaativat kieltää asiattomilta puolustusvoimien käytössä olevalla alueella tai kohteessa liikkumisen tai rajoittaa sitä. Kiellon rikkomisesta tuomittavista rangaistusseuraamuksista säädetään rikoslaissa.

Puolustusvoimien käytössä tilapäisesti harjoituksen järjestämistä varten olevalla alueella, jota käytetään materiaalin säilytykseen, joukkojen ryhmyykseen tai jolla tapahtuva toiminta voi aiheuttaa vaaraa ulkopuolisille, mainitun lainkohdan 1 momentissa tarkoitetun kiellon tai rajoituksen voi määrätä myös harjoituksen johtaja. Vastaava sääntely sisältyy ehdotukseen puolustusvoimalaiksi.

Valtioiden omasuojamääräykset (force protection)

PfP SOFAn VII artiklan 10 kappaleen määräys koskee joukkoja toisen valtion alueelle lähettäneen valtion viranomaisen oikeutta pitää yllä järjestystä ja turvallisuutta joukoissa. Pysyvillä sotilasyksiköillä tai muodostelmilla on oikeus vartioida leirejä tai muita paikkoja, jotka ovat niiden hallussa vastaanottajavaltion kanssa tehdyn sopimuksen perusteella.

Rikoslain 45 luvun 26 a §:ssä on erityinen säännös vartio-, päivystys- tai poliisitehtävää suorittavan sotilaan oikeudesta käyttää vastarinnan murtamiseksi tarpeellisia voimakeinoja, jos sotilas tehtävässään kohtaa vastarintaa. Kyseisen luvun 27 §:ssä olevasta

sotilaan määritelmästä seuraa, että 26 a §:ssä tarkoitettu oikeus käyttää voimakeinoja ei koske toisen valtion sotilasta. Toisen valtion joukkoihin kuuluva yksittäinen sotilas toimii Suomen alueella rikoslain 4 luvun 4 §:n hätävarjelussäännöksen oikeuttamana lainkohdassa asetetuilla rajoituksilla.

Aluevalvontalain määräykset

Aluevalvontalaki on aluevalvontaa koskeva yleislaki. Erityislain säännökset ja kansainvälisen sopimuksen määräykset ja muut kansainväliset velvoitteet voivat tulla sovellettaviksi aluevalvontalain lisäksi (esimerkiksi ulkomaalaislaki, PFP SOFA).

Vieraan valtion sotilas, sotilasajoneuvo, sotilasalus ja sotilasilma-alus voivat tulla Suomeen pääsääntöisesti aluevalvontalain (755/2000) mukaisesti myönnetyn luvan nojalla. Aluevalvontalain 9 §:n mukaan ulkomaisen valtion sotilas, sotilasosasto, valtion alus tai ilma-alus ei saa ilman lupaa osallistua sotilaalliseen harjoitukseen tai panna toimeen sotilaallista harjoitusta Suomen alueella, ellei Suomea velvoittavasta kansainvälisestä sopimuksesta muuta johdu. Aluevalvontalain 10 §:n mukaan lupaviranomainen on puolustusministeriö. Erityiskysymyksenä on sukellusveneen kulku harjoituksessa muussa kuin pintakulussa Suomen aluevesillä.

Ympäristölainsäädäntö

Ympäristönsuojelulain (86/2000) mukaan ympäristön pilaantumisen vaaraa aiheuttavaan toimintaan on oltava lupa (ympäristölupa). Ympäristön pilaantumisella tarkoitetaan sellaista ihmisen toiminnasta johtuvaa aineen, energian, melun, värinän, säteilyn, valon, lämmön tai hajun päästämistä tai jättämistä ympäristöön, jonka seurauksena aiheutuu joko yksin tai yhdessä muiden päästöjen kanssa terveyshaittaa, haittaa luonnolle tai sen toiminnoille, ympäristön yleisen viihtyvyyden tai yleiseen virkistyskäyttöön soveltuvuuden vähentymistä, vahinkoa tai haittaa omaisuudelle tai sen käytölle tms. näihin rinnastettavaa yleisen tai yksityisen edun loukkausta.

Ympäristönsuojelulain (YSL) 60 §:n 1 momentin mukaan toiminnanharjoittajan on tehtävä joko kunnan ympäristönsuojeluviranomaiselle tai alueelliselle ympäristökeskukselle kirjallinen ilmoitus tilapäistä melua tai värinää aiheuttavasta toimenpiteestä tai tapahtumasta, jos melun tai värinän on syytä olettaa olevan erityisen häiritsevää. Tätä ilmoitusvelvollisuutta koskevasta poikkeuksesta on säädetty pykälän 2 momentissa, jonka mukaan ilmoitusta ei tarvitse tehdä puolustusvoimien toiminnasta. Hallituksen esityksessä on mainittu esimerkkinä sotaharjoitukset.

YSL:n 28 §:ssä on säädetty ympäristöluvan tarpeesta. Säännöksen mukaan ympäristön pilaantumisen vaaraa aiheuttavaan toimintaan on oltava lupa. Puolustusvoimia koskevasta poikkeuksesta on säädetty ympäristönsuojeluasetuksen (YSA) 4 b §:n 1 momentissa, jonka mukaan puolustusvoimien tilapäisiin lentopaikkoihin, satamiin, varastoihin, polttoaineen jakelupaikkoihin, ampumaratoihin tai muihin vastaaviin tilapäisiin toimintoihin ei tarvita ympäristölupaa.

YSA:n 4 b §:n 2 momentissa on säädetty lentopaikkaa koskevasta ympäristölupa-asiasta. Säännöksen mukaan sotilasilmailuun käytettyä lentopaikkaa koskevassa lupa-asiassa on poikettava luvan myöntämisen edellytyksistä tarvittavissa määrin, jos sotilasilmailun erityisluonne sitä edellyttää ja lentopaikan käyttö on valtakunnan turvallisuuden kannalta perusteltua. Toiminnan haittoja arvioitaessa ei oteta huomioon puolustusvoimista ane-

tun lain 2 §:n 1-3 sekä 6 ja 6a kohdan mukaisten tehtävien suorittamisesta aiheutuvaa haittaa. Sotilaskoulutukseen ja rauhanturvaamistoimintaan liittyvien tehtävien suorittaminen ei kuulu poikkeuksen alaan, joten niistä aiheutuvat haitat otetaan huomioon toiminnan haittoja arvioitaessa.

Puolustusvoimien harjoitusalueille ei ole haettu ympäristönsuojelulain mukaista ympäristölupaa muualle kuin Syndalenin harjoitusalueelle, jonka ympäristölupamenettely on käsitellyssä.

Ahvenanmaata koskevat määräykset

Ahvenanmaata koskevat sopimukset kaikkine rajoitteineen on otettava huomioon alueiden käyttämisessä kansainvälisissä harjoituksissa. Suomi on sitoutunut demilitarisoimaan ja neutralisoimaan Ahvenanmaan saarten alueen, joka on tarkasti määritelty vuoden 1921 (SopS 1/1921) ja vuoden 1940 sopimuksissa (SopS 24/1940). Mainituilla velvoitteilla kielletään sotilas- sekä laivastorakennusten ja tukikohtien rakentaminen, sotilasilmailutoimen rakennukset tai tukikohdat, sekä muiden sotatarkoituksiin rakennettavien laitteiden ylläpito tai rakentaminen vyöhykkeellä, johon Ahvenanmaan saarten lisäksi kuuluu enintään kolmen meripenikulman levyinen aluevesi.

Minkään vallan maa-, meri- tai ilmavoimat eivät saa tunkeutua mainitulle vyöhykkeelle tai oleskella siellä. Aseiden ja sotatarvikkeiden valmistus, tuonti, kauttakuljetus ja vienti ovat siellä nimenomaan kielletyt. Kansainvälisten sääntöjen mukainen viaton kauttakulku on kuitenkin sallittu myös sotalaivoille (1921 sopimuksen 4 ja 5 artikla).

Kansalliset varomääräykset

Suomen puolustusvoimien varo- ja turvallisuusmääräykset on laadittu kansallisista lähtökohdista käytössämme oleville asejärjestelmille ja ampumatarvikkeille. Useimmat varomääräykset edellyttävät, että ammunnoissa käytetään vain Suomessa sotavarusteeksi hyväksytyjä aseita ja ampumatarvikkeita. Varomääräys on oikeudelliselta luonteeltaan sotilaskäsky ja sen antaminen on sotilaskäskyasia lukuun ottamatta sellaisia varomääräyksiä, jotka perustuvat lainsäädäntöön.

Vahingonkorvausvastuu

Yleiset säännökset vahingon korvausvastuusta ovat vahingonkorvauslaissa (412/1974). Pääsäännön mukaan se, joka tahallisesti tai tuottamuksellisesti aiheuttaa toiselle vahingon, on velvollinen korvaamaan sen. Vahingonkorvauslain mukaan määräytyy muun muassa työnantajan, julkisyhteisön, työntekijän ja virkamiehen korvausvastuu, korvattavan vahingon määrä ja korvauksen sovittelu.

Ilmailussa aiheutuneen vahingon korvaamisesta säädetään ilmailulain (1242/2005) 139 §:ssä. Vahingonkorvauslain säännöksiä sovelletaan pääsäännön mukaan myös ilmailussa aiheutuneen vahingon korvausvastuuseen. Poikkeuksena yleisestä tuottamusvastuun periaatteesta noudatetaan ilmailussa kuitenkin myös niin sanottua ankaran vastuun periaatetta. Sen mukaan ilma-aluksen omistaja, haltija ja käyttäjä ovat huolimattomuudestaan riippumatta yhteisvastuussa vahingosta, joka ilma-aluksen käyttämisestä ilmailuun aiheutuu henkilölle tai omaisuudelle, jota ei kuljeteta samassa ilma-aluksessa.

Ankaran vastuun periaate on oikeuskäytännössä omaksuttu myös vaaralliseksi miellettyissä toiminnoissa esimerkiksi käytettäessä ampumatarvikkeita tai räjähteitä.

Korvausvastuun jakautumisesta asian osapuolina olevien valtioiden kesken on mahdollista sopia. Lähtökohtaisesti tämä kuuluu lainsäädännön alaan ja vaatii siten eduskuntakäsittelyn. Sopimuksella ei voida kuitenkaan heikentää vahinkoa kärsineen kolmannen osapuolen oikeutta vaatia korvausta vahingon aiheuttaneelta. Kolmannen osapuolen oikeutta korvaukseen voidaan rajoittaa vain säätämällä asiasta lain tasolla.

PFP SOFAn VII artikla sisältää yksityiskohtaiset määräykset vahingonkorvausvastuusta, korvausvaateista luopumisesta tietyissä tapauksissa ja vastuunjaosta. SOFAn mukaan esimerkiksi isäntämaan maksettavaksi tulee tietty osa korvauksesta, vaikkei tämä yleisten vahingonkorvausperiaatteiden mukaan olisi vastuussa vahingosta.

2.4. Ilmatilan ja merialueiden käyttö harjoitustoimintaan

Ilmatilan käytön periaatteet

Ilmailuhallinto toimii siviili-ilmailuviranomaisena ja päättää ilmatilan rakenteesta, reittiverkostosta ja tilapäisistä ilmatilarajoituksista. Ilmailukennepalvelut ja päivittäiset ilmatilan hallintaan ja koordinointiin liittyvät toimet hoitaa tehtävään nimetty palvelun tarjoaja, Ilmailulaitos Finavia. Ilmavoimien esikunta vastaa puolustusvoimien lentotoiminnan vaatimasta ilmatilan käytön koordinoinnista. Ilmavoimat vastaa sille lentoharjoitustoimintaa varten luovutetun ilmatilan käytöstä.

Ilmatila jakaantuu lennonjohdollisesti valvottuun ja valvomattomaan ilmatilaan. Kaikki lentoliikenne on valvotussa ilmatilassa lennonjohtopalvelun alaisena. Valvomattoman ilmatilan käyttäminen on lennonjohtopalveluista riippumatonta, mutta toiminnassa on noudatettava lentosääntöjä.

Suomen valvottu ilmatila on jaettu rakenteeltaan maantieteellisesti reittiliikenteen käyttämiin lentoreitteihin (ATS-reitit, Air Traffic Services), harjoituslentotoiminnan käyttämiin alueisiin (TSA-alueet, Temporary Segregated Area) sekä sotilaslennonjohtoalueisiin (MILCTA, Military Control Area). MILCTA:t ovat sotilasilmailua varten pysyvästi tai tilapäisesti perustettua valvottua ilmatilaa. Suurin osa TSA-alueiden alapuolisesta ilmatilasta on valvomaton ilmatilaa, jota käytetään toimintailmoituksen perusteella lentoharjoitustoimintaan ja jossa toimii lisäksi yleisilmailun lentotoimintaa. Ilmatilarakenteeseen kuuluu myös muita alueita, joilla on tarkoituksena joko rajoittaa tai mahdollistaa ilmatilan käyttö tiettyyn tarkoitukseen. Näitä alueita ovat muun muassa rajoitusalueet (R), vaara-alueet (D) sekä tilapäisesti perustettavat vaara- ja rajoitusalueet (TEMPO D ja TEMPO R).

Uusia pysyviä harjoitusalueita perustettaessa tulee ottaa huomioon myös vaatimukset, jotka on annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa (EY) N:o 551/2004 yhtenäisen eurooppalaisen ilmatilan organisoinnista ja käytöstä sekä Euroopan yhteisöjen komission asetuksessa (EY) N:o 2150/2005 ilmatilan joustavaa käyttöä koskevista yhteisistä säännöistä.

ATS-reittiverkosto on rakennettu vastaamaan kaupallisen reittilentoliikenteen tarpeita, mutta se palvelee samalla myös muita matkalentoja lentopaikkojen välillä. Reittiverkosto koostuu pysyvistä, kansainvälisistä pysyvistä ja ehdollisista ATS-reiteistä. Nämä eri luokituksen mukaiset reitit eroavat toisistaan niiden käytettävyyseriaatteen mukaan ja vaikuttavat ilmatilan käytettävyyteen reittiliikenteelle ja lentoharjoitustoimintaan. Reittien käytettävyyden ja lentoharjoitustoiminnan tarpeet on tarkasteltava erikseen.

Kansainvälisessä ilmatilassa lennonjohtopalveluiden antamisesta vastaa se valtio, jonka lentotiedotusalueeseen kyseinen alue on määritelty. Valvottua kansainvälistä ilmatilaa voidaan käyttää osana cross border -harjoitusalueita. Cross border -harjoitusalueen muodostaminen vaatii tällöin eri valtioiden asiasta vastuussa olevien ministeriöiden keskinäistä sopimusta, lennonjohtopalveluita tarjoavien yhteistyötä ja sopimusta sekä ilmailuviranomaisten hyväksyntää. Kansainvälisen valvomattoman ilmatilan käyttöä ei voida rajoittaa.

Ilmavoimien lentotoimintaan tarvittavan ilmatilan käyttö perustuu ilmavoimien ja Finavian sopimusperustaiseen yhteistyöhön osana joustavan ilmatilan käytön FUA-konseptia (Flexible Use of Airspace). Ilmavoimien päivittäisestä lentotoiminnasta osa toteutetaan Finavian lennonjohtopalvelun alaisena sotilaslennonjohtoalueilla ja osa ilmavoimien taistelunjohtajien ja lento-osastojen käyttöön luovutetuilla tilapäisillä erillisvarausalueilla (TSA). Ilmavoimien lentoharjoitukset, mahdolliset kansainväliset lentoharjoitukset mukaan lukien, toteutetaan harjoituskohtaisesti etukäteen suunnitelluilla aluekokonaisuuksilla, jotka muodostuvat pääsääntöisesti tilapäisistä erillisvarausalueista. Lentotoimintaharjoitusten ja siviililentoliikenteen tarpeet sovitetaan yhteen tapauskohtaisesti ja hyväksytään harjoituksia koskevissa neuvotteluissa.

Ilmavoimien lentotoiminta sovitetaan yhteen siviililentoliikenteen kanssa useammalla eri tasolla ja aikavälillä. Ilmavoimien esikunta lähettää Finavialle ja Ilmailuhallinnolle vuosittaisen ennakoilmoitukset seuraavalle vuodelle suunnitelluista lentotoimintaharjoituksista. Harjoitusten laajuuteen sidottuna käynnistetään neuvottelut kolmesta kuuteen kuukautta ennen harjoituksen alkua, jotta harjoitusta koskevat yhteistoimintasopimukset ja ilmailutiedotukset saadaan laadittua ja julkaistua säädettyssä ajassa. Päivittäisen lentotoiminnan tarpeita koskevat TSA-aluevarausten ennakoilmoitukset tehdään yhdestä kahteen vuorokautta ennen suunniteltua toimintaa. Hyväksytyjen ennakoilmoitusten mukaiset ilmatilavaraukset aktivoidaan ja deaktivoidaan ilmaliikennepalveluysiköiden (lennonjoh-to) päivittäisenä toimintana.

Ilmailuhallinto voi ilmailulain 8 §:n nojalla rajoittaa ilmailua tai kieltää sen tietyllä alueella enintään kahdeksi viikoksi. Esimerkiksi harjoitusten takia tilapäisten vaara-alueiden perustaminen tai pysyvien ilmaliikennepalvelureittien sulkeminen ei voi kestää yhtäjaksoisesti pidempään kuin 14 vuorokautta. Harjoituksista, joista aiheutuu ilmatilarajoituksia, tulee saattaa tieto Finavialle kymmenen viikkoa ennen tapahtumaa. Tähän aikaan sisältyy ilmailuhallinnon käsittelyaika 14 vuorokautta ja ilmailutiedotuspalvelun julkaisu- ja jakeluaika.

Miehittämättömien siviili- ja sotilasilma-alusten (UAV) toiminta katsotaan muulle ilmailulle vaaralliseksi toiminnaksi, joka vaatii muulta ilmailulta rajoitettua ilmatilaa, ellei toimintaa suoriteta saatettuna nykyisen käytännön mukaisesti. Kansainvälisesti tarkasteltuna UAV-toiminnalle ei ole olemassa vakiintuneita ja yhtenäisiä menettelyitä.

Kun UAV-operaattorina toimii puolustusvoimat, ilmatilan käytön osalta noudatetaan samoja periaatteita kuin muussa lentoharjoitustoiminnassa. Ilmatilan varaamisesta ja käytöstä kaupalliseen toimintaan ei ole periaatepäätöstä. Päätöksenteossa tulee ratkaistavaksi muun muassa varaamista koskevat ehdot, ilmatilan käytön etuoikeus ja varauksen maksullisuus. UAV-toiminta voi sisältää sekä siviili-ilmailuksi että sotilasilmailuksi määritettyjä toimintoja, jolloin tulee ratkaistavaksi siviili- ja sotilasilmailuviranomaisten tehtävät ja roolit.

Merialueiden käytön periaatteet

Suomen vesialueella tapahtuvaan alusliikenteeseen sovelletaan alusliikennepalvelulakia (623/2005). Lain tarkoituksena on muun muassa alusliikenteen turvallisuuden lisääminen ja alusliikenteestä ympäristölle aiheutuvien haittojen ehkäiseminen.

Merenkululaitoksen VTS-keskukset hoitavat alusliikennepalvelua (Vessel Traffic Service, VTS). Alusliikennepalvelu on alusliikenteen valvontaa ja ohjausta, jossa VTS-keskuksella on valmiudet toimia vuorovaikutuksessa liikenteen kanssa ja reagoida muuttuviin liikennetilanteisiin VTS-alueella.

Alusliikennepalvelulaissa on säädetty myös VTS-viranomaisen VTS-alueeseen liittyvien Suomen vesialueen ulkopuolella olevien reittijärjestelmien ja pakollisten alusten ilmoittautumisjärjestelmien piiriin kuuluvan liikenteen valvonnasta.

Alusliikennepalveluja ovat tiedotukset, navigointiapu ja alusliikenteen järjestely. Tiedotuksissa aluksille annetaan tietoja muun muassa VTS-alueella olevista muista aluksista, sää- ja jääolosuhteista sekä vedenkorkeudesta ja muista alusten turvalliseen liikennöintiin vaikuttavista seikoista. Alusliikenteen järjestelynä voidaan VTS-alueelle määrätä muun muassa ankkuroinnista, kohtaamiskieltoja ja kohtaamispaikkoja, ohittamiskieltoja ja ohittamispaikkoja, lähtölupa satamasta tai tulolupa VTS-alueelle ja pakollinen reitti VTS-alueella vaarallista tai ympäristöä pilaavaa lastia kuljettaville aluksille ja erikoiskuljetuksille. Lisäksi VTS-viranomainen voi tarvittaessa poikkeavien olosuhteiden tai erikoiskuljetuksen tai meripelastustapahtuman tai muun liikennettä rajoittavan tai vaarantavan seikan vuoksi tilapäisesti määrätä ja rajoittaa alusten kulkua VTS-alueella.

Ne alukset, joiden suurin pituus on vähintään 24 metriä, ovat alusliikennepalvelulain mukaan velvollisia osallistumaan alusliikennepalveluun. Puolustusvoimien ja rajavartiolaitoksen alukset voivat ilmoittautua VTS-viranomaiselle erikseen sovittavalla tavalla. Joka tapauksessa aluksen päällikkö vastaa aluksensa ohjailusta aluksen osallistuessa alusliikennepalveluun.

GOFREP (Gulf of Finland Reporting System) on Suomen, Venäjän ja Viron yhteinen järjestelmä. GOFREP-alue ja menettelytavat alueella on sovittu osapuolten kesken ja nämä ovat IMO:n (International Maritime Organisation) vahvistamat.

Jos kansainväliseen harjoitukseen osallistuvat alukset liikkuvat VTS-alueella, jolla on kauppamerenkulkua tai huviveneliikennettä, on niiden osallistuttava VTS-palveluun. Liikkuessaan yleisillä väylillä tai ylittäessään niitä puolustusvoimien ja rajavartiolaitoksen alukset ilmoittautuvat alueen VTS-keskukselle normaalisti kauppalaivojen tapaan. Tällöin VTS-keskus saa tiedon poikkeuksellisesti liikenneväyistä aluksesta ja perusteesta epätavallisiin liikkeisiin ja voi varoittaa alueella liikkuvia muita aluksia ja huviveneilijöitä.

Kaikkien yleisiä kulkuväyliä (vesilaki 264/1961) käyttävien alusten on käytettävä luotsia, jos aluksen lastin vaarallisuus tai haitallisuus tai aluksen koko sitä edellyttää. Luotsaukseen sovelletaan luotsauslakia (940/2003). Lain tarkoituksena on alusliikenteen turvallisuuden edistäminen sekä alusliikenteestä ympäristölle aiheutuvien haittojen ehkäiseminen.

Luotsauslain mukaan myös sellainen ulkomainen valtion alus, jota ei käytetä kaupallisen toiminnan harjoittamiseen, on velvollinen käyttämään luotsia. Luotsinkäyttövelvollisuus ei sen sijaan koske Suomen valtion omistamaa alusta, jota ei käytetä kaupallisen toiminnan harjoittamiseen.

Suomen valtion omistaman Luotsausliikelaitoksen on tarjottava luotsauslaissa tarkoitettuja luotsauspalveluja Suomen vesialueella luotsattaviksi määrätyillä väylillä. Luotsauspalvelut ovat maksullisia. Luotsia käyttävän aluksen laivanisäntä on velvollinen suorittamaan tariffin mukaisen luotsausmaksun.

Merenkulkulaitos voi hakemuksesta myöntää aluksen kokoon perustuvasta luotsinkäyttövelvollisuudesta henkilö- ja aluskohtaisen erivapauden tai linjaluotsikirjan sellaiselle alukselle, jonka päälliköllä on pitkäaikainen kokemus liikenteestä Suomen aluevesillä ja jonka päällikkö tai perämies osaa joko suomea tai ruotsia.

Merivoimat ja merivartiosto ovat viime vuosina säännönmukaisesti hakeneet erivapautta luotsinkäyttövelvollisuudesta kansainvälisiin harjoituksiin Suomen vesialueille tuleville ulkomaisille valtionaluksille. Merenkulkulaitos on päätöksissään todennut, että se ei luotsauslain säännösten perusteella voi myöntää pyydettyä vapautusta luotsinkäyttövelvollisuudesta ulkomaisille valtionaluksille niiden liikkeessä luotsattaviksi määrätyillä väylillä. Kun aluksia on ollut useita, Merenkulkulaitos on käytännön syistä lähtenyt siitä, että alukset liikkuvat väylillä saattueena ja ensimmäisessä sekä pitemmässä saattueessa myös viimeisessä aluksessa on luotsi. Lisäksi Merenkulkulaitos on lähtenyt siitä, että harjoituksiin osallistuvilla aluksilla on suomalainen yhteysupseeri. Kun alukset liikkuvat harjoitusalueilla virallisten väylien ulkopuolella, jossa luotsia ei tarvita, on yhteysupseeri muun muassa ollut varmistamassa aluksen turvallista navigointia ja aluevalvontalain säännösten toteutumista. Edelleen Merenkulkulaitos on edellyttänyt, että harjoittelevat alukset noudattavat VTS-keskusten ilmoittautumisesta annettuja määräyksiä ja ohjeita.

Merenkulkulaitoksen edellä mainitut päätökset ovat valituskelpoisia. Luotsauslain säännöksen mukaan päätöksiin voidaan hakea muutosta hallintolainkäyttölain määräysten mukaisesti hallinto-oikeudelta.

Meripelastuslaki (1145/2001) määrää meripelastusviranomaisista ja näiden tehtävistä. Onnettomuus- ja vaaratilanteiden havaitsemisessa ja merionnettomuuksien ehkäisemisessä oikea-aikaisella ja täsmällisellä informaatiolla on ratkaiseva asema. Alusliikennepalvelujärjestelmän VTS-keskuksilla on tässä keskeinen rooli. Merenkulkulaitoksen ylläpitämä turvallisuus- ja rannikkoradio, Turku Radio, vastaa IMO:n edellyttämästä MAS-toiminnasta (Maritime Assistance Service) Suomessa. MAS-toiminta tukee aluksia sellaisissa tapauksissa, jotka eivät liity meripelastukseen vaan lähinnä tavarain tai aluksen pelastamiseen ja avustamiseen. Toiminta voi kohdistua sekä Suomen aluevesillä että kansainvälisillä vesillä oleviin aluksiin. Lisäksi Turku Radio huolehtii IMO:n edellyttämien merenkulun merivaroitusten saattamisesta merenkulkijoiden tietoon.

2.5. Harjoitusalueiden käyttö kaupallisten yritysten tarpeisiin

Harjoitusalueetoimikunta pyysi 13.9.2006 Puolustus-, ilmailu- ja avaruusteollisuusyhdistystä (PIA) selvittämään jäsenyrityksiltään puolustusvoimien harjoitusalueiden nykyistä käyttöä ja tulevaisuuden tarpeita. Kyselyssä tiedusteltiin, mitä harjoitusalueita ja tiloja on käytetty, millaista toimintaa on ollut laadultaan, kuinka paljon sitä on ollut vuositasolla (2005) ja millaiseen sopimus pohjaan se on perustunut. Lisäksi kysyttiin, onko toiminta aiheuttanut puolustusvoimille kustannuksia, millaiset jäsenyritysten tulevaisuuden tarpeet ovat ja miten asiaan liittyvää normistoa ja sopimusjärjestelmää tulisi jäsenyritysten mielestä tulevaisuudessa kehittää. Kyselyyn vastasi kaiken kaikkiaan 15 jäsenyritystä seitsemästäkymmenestä.

PIA:n jäsenyritysten toiminta puolustusvoimien käytössä olevilla harjoitusalueilla ja tiloissa perustuu kahdenvälisiin ja usein tapauskohtaisesti pääosin paikallisella tasolla laadittuihin sopimuksiin. Kyselyn mukaan sopimuskäytäntö on kirjavaa. Sopimustyyppienä vastauksissa mainittiin muun muassa kotimaan kaupalliset sopimukset, osaprojektisopimus puolustusvoimien teknologiaohjelmassa, tuotteiden kehittämissopimus, suullinen sopimus, hankintasopimus sekä kansainvälinen yhteistyöpöytäkirja (Memorandum of Understanding). Yleistä ja yhtenäistä valtakunnallista puitesopimukseen perustuvaa sopimuskäytäntöä ei ole käytössä.

Saatujen vastausten perusteella puolustusvoimien harjoitusalueita tai tiloja on käytetty koko Suomen alueella. Harjoitusalueiden lisäksi kaupalliset yritykset olivat hyödyntäneet ampumaratoja, tutkimuskeskuksia, koeasemia sekä muita varuskuntien ja varikoiden tiloja.

Yritysten toiminta puolustusvoimien alueella on pääosin tuotteiden testaus- ja kokeilu-toimintaa, kuten koeammuntoja. Toiminta sisältää myös analyysipalveluita sekä niin kansallisia kuin kansainvälisiä vierailuja ja tutustumisia. Kyselyyn vastanneiden yritysten toiminta on pääosin kansallista. Vain kahden kyselyyn vastanneen yrityksen toiminta puolustusvoimien alueilla on liittynyt kansainväliseen toimintaan.

Vuonna 2005 toimintaa oli keskimäärin muutamia päiviä vuodessa yritystä kohden. Suurin yritys kohtainen käyttömäärä oli vuonna 2005 noin 50 vuorokautta. Yritysten toiminnasta on aiheutunut kustannuksia puolustusvoimille, ja ne on useimmissa tapauksissa korvattu sopimusten mukaisesti. Korvauskäytännöt vaihtelevat sovitun hinnaston mukaisesta korvauksesta varaosien vastikkeettomaan luovuttamiseen ja puolustusvoimien henkilöstön kouluttamiseen. Yritysten näkemysten mukaan suuri osa toiminnasta liittyi kiinteästi puolustusvoimien normaaliin toimintaan. Yritysten omistus ja toiminta ovat kansainvälistymässä. Tämä aiheuttaa tarvetta tarkastella harjoitusalueiden käyttöperiaatteita.

3. KANSAINVÄLISEEN HARJOITUS- TOIMINTAAN SOVELTUVAT ALUEET JA TARKASTELUMALLEJA TOIMINNAN JÄRJESTÄMISEKSI

Kansainvälinen yhteistoiminta edellyttää myös Suomelta harjoitusten järjestämistä. Jotta harjoitustoiminta olisi sujuvaa ja järjestelyiltään kansainvälisesti vertailukelpoista, tulee harjoitusalueiden olla laadukkaita ja harjoitusten toimeenpanoon liittyvien prosessien yksinkertaisia ja toimivia. EU:ssa on vireillä järjestely, jossa jäsenmaat voivat ilmoittaa muiden EU-maiden käyttöön tarjottavia harjoitusalueita, tilojaan ja muita harjoitustoimintaan kohdennettavia resursseja. Ilmoitusten perusteella on tarkoitus laatia vuosittainen julkinen rekisteri. Rekisterin ylläpidolla pyritään harjoitusedellytysten tehokkaaseen hyödyntämiseen. Rekisteriin ilmoitettujen harjoitusedellytyksen käytön sopimisesta vastaavat esityksen mukaan edellytyksen tarjoaja ja asiakas keskenään.

3.1. Kansainväliseen harjoitustoimintaan soveltuvat alueet

Kansainvälisen sotilaallisen harjoituksen järjestämisen edellytyksenä voidaan pitää tukivaruskuntaa, josta harjoitus johdetaan ja johon harjoituksessa tukeudutaan. Lisäksi joukkojen harjoituksissa tarvitaan yleensä ampuma- ja harjoitusalue, joissa harjoitusjoukkoja harjoitetaan.

Puolustusvoimien laatimassa esiselvityksessä esitetään kansainväliseen harjoitustoimintaan soveltuvat puolustusvoimien käytössä olevat harjoitusalueet. Kriteereinä on käytetty muun muassa nykykäytäntöä, harjoitusalueiden sijaintia ja infrastruktuurin kuntoa sekä ympäristönäkökohtia.

Periaatteessa kaikki valtakunnalliset puolustusvoimien käytössä olevat harjoitusalueet soveltuvat myös kansainväliseen harjoitustoimintaan. Parhaat edellytykset maavoimien kansainvälisten harjoitusten järjestämiseksi ovat Niinisalon ja Säskylän varuskunta- ja harjoitusalueilla. Esikuntaharjoitusten osalta myös Santahamina ja Riihimäen varuskunta ovat mahdollisia kehitettäviä alueita. Rovajärven ampuma- ja harjoitusalueella on parhaat edellytykset raskasaseammuntoihin.

Lohtajan ampuma- ja harjoitusalueen käyttö kansainväliseen ilmatorjuntajoukkojen harjoitustoimintaan on myös mahdollista, kun tavoitteena pidetään kansallisen ilmatorjunnan ja ilmapuolustuksen suorituskyvyn lisäämistä sekä yhteensovittamista kansainväliseen toimintaympäristöön muun muassa EUBG:n kansainvälisen ilmatorjuntaosaston velvoitteiden puitteissa.

Kaikkiaan puolustusvoimilla on tällä hetkellä käytössään noin 80 ampuma- ja harjoitus- aluetta, joita käytetään pääasiallisesti puolustusvoimien ampuma- ja harjoitustoimintaan. Keskeisimpiä näistä kohteista ovat Rovajärvi, Lohtaja, Niinisalo, Säskylä, Pahkajärvi, Syndalen ja Vuosanka. Oheisessa taulukossa on esitetty näiden alueiden tietoja.

NIMI JA SIIJAINTI	KOKO hehtaaria	KÄYTTÄJÄT	KÄYTTÖ-ASTE 2005 vrk/vuosi	HUOM!
Rovajärvi, Rovaniemi, Kemi-järvi ja Sodankylä	111 000	Maa- ja ilmavoimat – erityises- ti Pohjoisen Maanpuolustus- alueen joukot sekä kenttäty- kistö ja kranaatinheittimistö valtakunnallisesti.	220	Ammunnat kielletty porotalouden rauhoitusajan vuoksi noin 2½ kuukautta vuodessa.
Lohtaja	1 400	Maa-, meri- ja ilmavoimat – il- matorjunta on kuitenkin alueen pääkäyttäjä.	220	Alue on (maa)pinta-alaltaan pieni, ja se kuuluu kokonaisuudes- saan Natura 2000 -verkostoon. Sijaintinsa (mm. lähes saareton merialue) puolesta se soveltuu kuitenkin erinomaisesti ilmapuo- lustuksen tarpeisiin.
Niinisalo (Pohjankangas ja Hämeenkan- gas), Kankaanpää	15 000	Maa- ja ilmavoimat – erityi- sesti Läntisen Maanpuolustus- alueen joukot ja Koeampuma- laitos.	250	Alueen käyttöä rajoittaa sen kape- us (esim. Pohjankankaan kapein kohta on n. 2 km ja levein kohta n. 4 km, pituus n. 20 km).
Säskylä	4 200	Maavoimat – erityisesti Porin Prikaati, Viestirykmentti ja Maanpuolustuskoulutus ry.	230	Käyttöaste kasvaa tulevaisuudes- sa, koska Porin Prikaatin vastuu kansainvälisen koulutuksen osalta entisestään lisääntyy.
Pahkajärvi (ml. Selänpään lento- kenttä), Valkeala	8 300	Maavoimat – erityisesti Itäisen Maanpuolustusalueen joukot sekä pioneeri- ja suojelujoukot valtakunnallisesti.	290	Kehittämisen tavoitetila 2010: vahvennetun mekanisoidun kom- panian hyökkäysammunta.
Vuosanka	13 000	Maavoimat – erityisesti Poh- joisen Maanpuolustusalueen joukot.	150	Kehittämisen tavoitetila 2010: Ammuntojen turvallinen toimeen- pano toisistaan riippumatta.
Syndalen, Hanko	1 900	Meri- ja maavoimat – erityises- ti Uudenmaan Prikaati, Kaartin Jääkäri-rykmentti sekä Suo- menlahden ja Saaristomeren Meripuolustusalueet.	210	Merivoimien pääharjoitusalue ja tärkein kehitettävä ampuma- ja harjoitusalue. Alueen käyttöä rajoittaa sen pienuus.

Taulukko 1: Puolustusvoimien käytössä olevia keskeisiä ampuma- ja harjoitusalueita.

Merivoimien osalta laivastojoukkojen merelliseen harjoitustoimintaan soveltuu parhaiten Selkämeri, jossa on suhteellisen vähän siviilimeriliikennettä. Rannikkojoukkojen harjoitus-aluekokonaisuuteen soveltuu parhaiten Tammisaaren varuskunta, ampuma-alueena Syndalen sekä merellisenä ampuma-alueina Russarö ja Örö ja niitä ympäröivät merialueet.

Ilmavoimien kansainväliseen toimintaan soveltuvat kaikki ilmavoimien lennostot ja Lentosotakoulu. Joukko-osastojen läheisyydessä oleva ilmatila voidaan hyödyntää kansainvälisessä harjoitustoiminnassa. Varuskunnissa on monikansalliseen harjoitustoimintaan soveltuva infrastruktuuri ja tukeutumismahdollisuudet. Pirkkalan ja Kauhavan välisen alueen ilmatila on ilmavoimien toiminnan kannalta tärkein aluekokonaisuus, jossa voidaan toteuttaa sekä päivittäistä lentokoulutusta että kansallisia ja kansainvälisiä lentotoimintaharjoituksia.

Merialueiden päällä oleva kansallinen ja kansainvälinen ilmatila soveltuu hyvin ilmavoimien sekä kansainvälisen että kansallisen lentoharjoitustoiminnan alueeksi ja siitä aiheutuu muulle yhteiskunnalle vähiten haittaa. Tämä ilmatila mahdollistaa myös yläääninopeudella toteutettavan lentoharjoitustoiminnan. Pohjanlahden ilmatila on Lohtajan ampuma- ja harjoitusalueen läheisyydessä, ja nämä alueet ovat mitä todennäköisimmin yhteen liitettävissä, mikäli ilmavoimille luodaan kykyä ilmasta maahan toimintaan.

Kansainvälisiin harjoituksiin soveltuvia harjoitusalueita on kaikissa puolustushaaroissa. Harjoitusalueiden kehittäminen puolustusvoimien kaikkia tehtäviä palveleviksi edellyttää jatkossa resurssien painopisteyttämistä ja yhteistoimintaa niin puolustusvoimien sisällä kuin ulkopuolisten tahojenkin kanssa. Puolustusvoimien käytössä olevat keskeisimmät harjoitusalueet sekä harjoituksissa käytettävä Suomen merialue ja ilmatila on esitetty **liitteessä 2**.

Puolustusvoimien harjoitusalueiden nykyinen käyttöaste vaihtelee. Esimerkiksi Pahkajärven harjoitusalueen vuotuinen käyttöaste vuonna 2005 oli noin 290 vuorokautta ja Rovajärven, Lohtajan ja Syndalenin harjoitusalueiden noin 200 vuorokautta. Öron ampuma-alue on vuosittain käytössä noin 70 vuorokauden ajan. Käyttöasteita tarkasteltaessa on otettava huomioon se, että kertausharjoitusten vuosittainen määrä oli säästöyistä vuonna 2005 erittäin alhainen. Harjoitusalueiden käyttöastetta arvioitaessa on myös otettu huomioon vapaaehtoisen maanpuolustuskoulutuksen toiminta harjoitusalueilla. Vapaaehtoisen maanpuolustuksen tarpeet kasvavat jatkossa. Kun harjoitusalueet eivät ole puolustusvoimien harjoituskäytössä, useilla alueilla on merkitystä ympäröivälle yhteiskunnalle muun muassa virkistystoiminnan, kalastuksen ja poronhoidon kannalta.

3.2. Tarkastelumalleja kansainvälisen harjoitustoiminnan järjestämiseksi

Laajennettaessa harjoitusalueiden kansainvälistä käytettävyyttä vaihtoehtoisia tarkastelumalleja ovat kahden- tai monenkeskinen yhteiskäyttö, harjoitusedellytysten luominen ulkopuoliselle harjoitusalueen käyttäjälle tarjoamalla tarvittavaa tukea tai harjoitusalueen vuokraaminen kokonaan tai osittain ulkopuoliselle käyttäjälle.

Ensimmäisessä tarkastelumallissa Suomi järjestää kahden tai korkeintaan muutama osallistujamaan välisen harjoituksen, jossa keskitytään kaikkia osallistujia kiinnostaviin harjoituskohteisiin kahden- tai monenkeskisesti vastavuoroisuuden periaatetta noudattaen. Suomen näkökulmasta tällaisen harjoituksen päämääränä on kansallisen puolustusjärjestelmän, puolustusvoimien toiminnan, kriisinhallintakyvyn sekä kansainvälisen yhteensopivuuden kehittäminen.

Toisessa tarkastelumallissa Suomi johtaa kansainvälisen monikansallisen harjoituksen, johon kutsutaan useita ulkopuolisia osallistujia (esim. Nordic Peace –harjoitukset ja ilmavoimien ADEX-harjoitukset). Suomen näkökulmasta tällaisen harjoituksen päämääränä on oman puolustusjärjestelmän, puolustusvoimien toiminnan ja kansainvälisen yhteensopivuuden kehittämisen lisäksi myös kansainvälisten velvoitteiden noudattaminen ja niihin sitoutuminen.

Kolmannessa tarkastelumallissa Suomi tarjoaa tilojaan ja harjoitusalueitaan kansainväliseen käyttöön sekä järjestää tarvittavan isäntämaan tuen (Host Nation Support, HNS), mutta ei itse osallistu varsinaiseen harjoitustoimintaan. Suomen näkökulmasta tällaisen harjoituksen päämääränä voisi olla avun vastaanotto- ja HNS-kyvyn harjoittaminen sekä taoudellisten tavoitteiden saavuttaminen. Tähän vaihtoehtoon voidaan katsoa kuuluvan myös kaupallisten yritysten toiminta puolustusvoimien käytössä olevilla harjoitusalueilla puolustusvoimien tukemana.

Neljännessä tarkastelumallissa, jossa sotilasalue ja siellä järjestettävä harjoitus jää kokonaan vieraan valtion vastuulle ilman isäntämaatukea, on käytännössä epärealistinen. Jokainen ulkomaille harjoitukseen lähtevä valtio halunnee takuun isäntämaatuesta. Tähän toimintamalliin voidaan katsoa kuuluvan myös kaupallisen yrityksen itsenäinen toiminta puolustusvoimien käytössä olevalla harjoitusalueella. Tämä tarkastelumalli, kansainvälisten harjoitusten osalta, edistäisi huonosti kansallista sotilaallista puolustusta, kriisinhallintakyvyn kehittämistä ja yhteensopivuuden vahvistamista.

Tarkastelumallien 1 ja 2 mukainen harjoitustoiminta on nykykäytännön mukaista, eikä se edellytä merkittäviä uusia toimenpiteitä. Tarkastelumallien 3 ja 4 mukaisten harjoitusalueiden laajennetun kansainvälisen käytön kaltainen toiminta edellyttäisi uusia puolustuspoliittisia linjauksia sekä yhteiskunnallisia toimenpiteitä. Yritysten toiminta kolmannen tarkastelumallin mukaisesti edellyttäisi ohjeistuksen täsmentämistä. Tarkastelumallien mukaisen toiminnan seurannaisvaikutuksia käsitellään luvussa 4.

4. HARJOITUSALUEIDEN LISÄÄNTYVÄSTÄ KANSAINVÄLISESTÄ JA KAUPALLISESTA KÄYTÖSTÄ AIHEUTUVIA VAIKUTUKSIA

4.1. Vaikutuksia puolustusvoimien toiminnalle

Puolustusvoimien näkökulmasta kansainväliset harjoitukset luovat hyvät edellytykset oman puolustusjärjestelmän ja erilaisten asejärjestelmien sekä henkilöstön toimintatapojen yhteensopivuuden testaamiselle ja kehittämiselle. Kansainvälisellä yhteistyöllä on saavutettavissa monipuolisempi koulutusympäristö. Kansainvälisiä harjoituksia suunniteltaessa tulee ottaa huomioon oma kansallinen harjoitus- ja koulutustoiminta siten, että kansallinen toiminta ei vaarannu.

Kansainvälisen harjoitustoiminnan lisääntyminen kasvattaa harjoituskustannuksia muun muassa henkilöstökulujen lisääntymisen ja harjoitusalueiden tason parantamisen takia. Harjoitusalueiden laaja yhteiskäyttö edellyttää alueiden tiestön, esikunta- ja majoitusrakennusten, keittiö- ja saniteettitilojen jatkuvaa kunnostusta ja ylläpitoa. Tilojen ja alueiden vuokrat on mitoitettava suhteellisesti lisääntyneen kulutuksen mukaan. Harjoituksen jälkeen alueiden ja tilojen kunto on tarkastettava. Merellisten harjoitusten kustannuksia kasvattavat julkisten väylien luotsausmaksut. Ilmailulaitos kerää ilmatilan käyttöön liittyviä maksuja. Harjoituksiin osallistuvat joukot maksavat yhteistyöpöytäkirjoissa sovittun mukaisesti käyttämistään palveluista. Osa tästä rahasta ohjautuu esimerkiksi elintarvikehankintoina tukemaan talouselämää.

Monikansallisen harjoituksen järjestämiseen Suomessa liittyy aina sotilas- ja poliittisen tiedustelun aiheuttama turvallisuusuhka. Nykyistä huomattavasti laajempi harjoitusalueiden avaaminen kansainväliselle toiminnalle tulee olemaan tiedotusvälineitä kiinnostava media-tapahtuma. Vaikutus yleiseen mielipiteeseen ja maanpuolustustahtoon riippuneen järjestettävien harjoitusten aiheista ja osallistujavaltioista. Vastakkainasetteluja saattaa syntyä puolustusvoimien ja esimerkiksi kala- tai porotalouden harjoittajien, maanviljelijöiden, kaupallisten merenkulkuyritysten, kesämökkiläisten, veneilijöiden ja luonnonsuojelutahojen välillä.

Pohjanlahden alueen ilmatilassa tapahtuva cross border -toiminta saattaa edellyttää ilmatilannekuvan vaihdon järjestämistä ja lentotukikohtien varakenttätoimintaa koskevaa sopimusta Ruotsin kanssa.

Ahvenanmaan sopimusten periaatteet tekevät käytännössä mahdolltomaksi kaikenlaisen kansainvälisen sotaharjoitustoiminnan Ahvenanmaan vyöhykkeellä. Suomi myös vastaa

siitä, että sen vesialueelle harjoittelemaan tulevat joukot ja alukset noudattavat näitä sääntöjä. Muiden maiden sota-alusten liikkumista Ahvenanmaan vyöhykkeen läheisyydessä on tässäkin mielessä valvottava harjoituksissa.

4.2. Eräiden sotilaallista toimintaa koskevien sääntelyjen soveltaminen

Suomessa lainsäädäntö ja puolustusvoimien sisäinen hallinnollinen ohjeistus lähtee siitä, että sotilaallista toimintaa valtakunnan alueella voi harjoittaa vain Suomen puolustusvoimat. Jos vieraan valtion sotilasjoukko tulisi yksin Suomeen harjoittelemaan Suomen kanssa tekemänsä MoU-asiakirjan nojalla, tilanteeseen ei näyttäisi soveltuvan luontoissuorituslaki. Tällöin kyseisen valtion tulisi joko tehdä suoraan maanomistajan kanssa yksityisoikeudellinen sopimus alueiden käyttämisestä tai puolustusvoimat voisi luovuttaa käytössään olevia valtion maita ja rakennuksia kyseiseen harjoitukseen osallistuvien joukkojen käyttöön (käyttöoikeuden luovutus) korvauksetta tai korvausta vastaan.

Puolustusvoimien käytössä olevilla alueilla puolustusvoimien toiminnan ohella tapahtuva muu kansallinen puolustusvoimien koordinoima maanpuolustustoiminta ja kansainvälinen yhteistoiminta mukaan lukien kansainväliset harjoitukset, joissa on mukana suomalaisia joukkoja, ovat mahdollisia ilman vuokranantajan erillistä suostumusta. Puolustusvoimien pysyvässä käytössä olevien valtion omistajahaltijoiden, kuten Metsähallituksen, antamien lausuntojen perusteella ne eivät näe periaatteellista estettä sille, että puolustusvoimat antaisi alueita kansainvälisiä harjoituksia varten vieraan valtion joukkojen käyttöön, mikäli puolustusvoimat vastaa myös vieraiden joukkojen toiminnan mahdollista vahingoista ynnä muista vaikutuksista. Valtion omistajahaltijat Metsähallitus, Senaatti-kiinteistöt, Ilmailulaitoskonserni, Tiehallinto ja Kruunuasunnot tulee kytkeä asiaan vähintään suostumuksen antajina.

Puolustusvoimista annetun lain 2 b §:n nojalla vain Suomen puolustusvoimat voi rajoittaa liikkumista tai kieltää sen puolustusvoimien alueella tai tilapäisellä harjoitusalueella.

Kuten edellä 2.3 kohdassa todetaan, toisen valtion sotilas ei voi Suomen alueella käyttää voimakeinoja rikoslain 45 luvun 26 a §:n nojalla.

Ympäristölainsäädännön puolustusvoimia tarkoittavat poikkeukset koskevat lähtökohteisesti Suomen puolustusvoimia. Osaltaan tähän vaikuttaa säätämisaikakohta, jolloin kansainvälisellä yhteistoiminnalla ei vielä ollut samaa painoarvoa kuin nykyisin. Toisaalta eräissä tapauksissa tärkeänä perusteena säännöksen hyväksymiselle näyttää kuitenkin olleen nimenomaan Suomen turvallisuuden varmistaminen. Esimerkiksi ympäristönsuojeluasetuksen 4 b §:n (825/2003) mukaan lentopaikan ympäristöluvan yleisistä lupaehdoista on sotilasilmailun osalta poikettava silloin, kun valtakunnan turvallisuuteen liittyvät seikat sitä edellyttävät.

Mikäli harjoitusalueita halutaan avata kansainväliseen kovapanosammuntakäyttöön, joudutaan tarkistamaan myös puolustusvoimien varomääräykset ja puolustusvoimien muut ammuntaa koskevat hallinnolliset ohjeet.

Tarkastelumallien 1 ja 2 mukainen toiminta on mahdollista nykyisen lainsäädännön mukaan. Kolmannen tarkastelumallin osalta ongelmallista voi olla esimerkiksi varusmiesten osallistuminen toimintaan. Jos toiminta ei kuulu perustuslain 127 §:ssä tarkoitetun maanpuolustusvelvollisuuden piiriin, varusmiesten osallistuminen on kyseenalaista. Esimerkkinä tästä voisi olla kaupallisen yrityksen toiminta puolustusvoimien alueella. Tarkastelumalli neljän mukainen toiminta puolestaan ei ole nykyilainsäädännön mukaista. Toiminta edellyttäisi säädösmuutoksia ja hallinnollisen ohjeistuksen tarkistuksia.

4.3. Vaikutuksia ilmatilan ja merialueiden käyttöön

Ilmatila

Yleiseurooppalainen ilmatilan käytön kehitys voi aiheuttaa haasteita sotilasilmailulle. On esitetty ajatuksia sotilasilmailun suuntaamisesta alueille, jossa lentoliikenne on vähäisempää. Tällöin kyseeseen voisi tulla esimerkiksi Pohjoismaiden ilmatilan käytön lisääminen. Seurauksena voi olla yö- ja matalalento toiminnan sekä melukiintiön nykyistä suurempi kohdentuminen Suomen ilmatilaan, mikä voi heikentää ilmavoimien toimintaedellytyksiä.

Sekä siviili- että sotilasilmailun kasvu ja mahdollinen suuntautuminen Suomen ilmatilaan kasvattaa ilmatilan alueellisia ja ajallisia käyttötarpeita. Kaupallisen siviili-ilmailun intresseissä on kansainvälisen reittiverkoston käytön lisääminen ja vakiointi, joilla on rajoittava vaikutus ilmatilan käytettävyyteen sotilasilmailulle. Kansainvälisen reittiverkoston käyttö perustuu ylimpien lentokorkeuksien ja suorien isoympyräreittien käyttöön, jolla tavoitellaan taloudellista säästöä. Sotilasilmailun intresseissä on saman ilmatilan käyttö lentoharjoitustoimintaan. Sotilasilmailu ei ole mitattavissa taloudellisilla säästöillä vaan toimintaan käytettävästä taloudellisesta panostuksesta saatavalla suorituskyvyn muodostumisella. Ilmavoimien suorituskykyä rakennettaessa riittävän laajan ilmatilan käytettävyyden saavuttaminen on välttämätöntä.

Kansainvälisen lentoharjoitustoiminnan vaikutuksia ilmatilan käyttöön ei voida kattavasti arvioida. Suomen ilmatilan käyttöön kohdistuvat vaikutukset riippuvat kansainvälisen lentoharjoitustoiminnan tapauskohtaisesta maantieteellisestä laajuudesta ja toiminnan ajallisesta laajuudesta sekä vuosi- että vuorokausitasolla. Kansainvälinen lentoharjoitustoiminta saattaa edellyttää muun muassa UHF-taajuuksien käyttömahdollisuuden rakentamista lennonjohtotoimintaan.

Kansainvälinen lentoharjoitustoiminta vaatii nykykäytäntöihin verrattuna yhtäläisen yhteensovittamisen ja sopimisen sotilas- ja siviili-ilmailun välillä. Mikäli kansainvälinen lentoharjoitustoiminta ei kasvata sotilaslentotoiminnan kokonaisvolyymiä nykyisestä tasosta, ei sen toiminnan muuttuminen kansainväliseen suuntaan aiheuta muutoksia nykyiselle ilmatilankäytölle. Mikäli taas kansainvälinen lentoharjoitustoiminta kasvattaa sotilaslentotoiminnan kokonaisvolyymia, aiheuttaa se nykyistä tarkemman sopimis- ja koordinaatiotarpeen ilmatilan käyttäjäryhmien välille toiminnan yhteensovittamiseksi.

Suomen ilmatilan käyttöä tulisi tarkastella kokonaisvaltaisesti siten, että huomioon otetaan ilmavoimien ilmatilankäyttömahdollisuuksien säilyminen ja siviili-ilmailukäytön tarpeet. Suomen maantieteellinen sijainti Euroopan reuna-alueilla mahdollistaa tasapainoisen kokonaisuuden säilyttämisen, kun nämä tekijät otetaan omassa kansallisessa päätöksenteossa huomioon.

Naapurimaiden yhteisharjoitukset eli niin kutsutut cross border -harjoitukset edellyttävät valtioiden välistä sopimusta toisen maan sotilasilma-alusten liikkumisesta toisen valtion ilmatilassa sekä kummankin valtion ilmailuviranomaisten päätöstä harjoitusalueen varaamisesta ja tarvittaessa lennonvarmistuspalvelun tarjoajan nimeämisestä mainittuun ilmatilaan, mikäli sen osalta poiketaan normaalikäytännöstä. Yhteinen kiinteä harjoitusalue Ruotsin kanssa esimerkiksi Pohjanlahden yläpuolella parantaisi ilmatilan käyttömahdollisuuksia ja erityisesti potentiaalia kansainvälisten harjoitusten järjestämiseen. Yhtenä kumppanina tällaisessa har-

joitustoiminnassa voisi olla myös Norja. Ilmavoimien intressinä on ylläni-toiminnan tehostaminen Pohjanlahdella. Tätä edesauttaisi jo pelkän kansainvälisen ilmatilan saaminen käyttöön Ruotsin lentotiedotusalueen puolelta. Kansainvälisten merialueiden yläpuolisen ilmatilan käyttö vaatii lennonjohdollisten menettelyiden yhteensovittamista eri valtioiden alueenonjohtojen välillä sekä vastuukysymysten ratkaisua valtio- ja viranomaistasolla.

Miehittämättömien siviili- ja sotilasilma-alusten (UAV) lennätystoiminta voi kehittyä nykyistä suuremmaksi ilmatilankäyttäjryhmäksi. Vaikutukset näkyvät tällöin myös Suomen ilmatilan käyttötarpeissa. Ilmatilavarauksissa päättävänä viranomaisena toimii Ilmailuhallinto, jonka päätöksissään otettava huomioon kaikkien ilmatilankäyttäjryhmien tarpeet.

Merialueet

Laajennetun kansainvälisen harjoitustoiminnan suunnittelussa ja toimeenpanossa on huomioitava merilaissa (674/1994) mainitut säännökset aluksen päällikön velvollisuudesta auttaa merihädässä olevaa ja ryhtyä meripelastustoimenpiteisiin. Lähtökohtana on, että pelastustoimiin on ryhdyttävä, mikäli se voi tapahtua aiheuttamatta vakavaa vaaraa omalle alukselle tai laivaväelle tai muille aluksessa oleville.

Kansainvälisiin merisotaharjoituksiin saattaa osallistua kalustoa, jonka henkilöstön pelastaminen onnettomuustilanteissa voi edellyttää erityisosaamista, jota Suomessa on vain vähän tarjolla. Muun muassa monitoimijäänmurtajien henkilöstö on saanut erityiskoulutusta vaikeisiin pelastusoperaatioihin, mutta jäänmurtajat ovat suuren osan vuodesta kansainvälisissä operaatioissa ja siten tavoittamattomissa. Meripelastuksen toimialalla toimii myös vaikeisiin meripelastustehtäviin erikoistuneita hinaus- ja meripelastusyhtiöitä.

4.4. Yhdyskunta- ja ympäristöpoliittiset vaikutukset

Yhdyskuntapoliittiset vaikutukset

Sotilasalueet ja niillä harjoitettava toiminta on laajasti sidoksissa ympäröivään yhteiskuntaan. Toiminnalla on myös myönteisiä yhteiskunnallisia, taloudellisia ja myös kulttuurillisia vaikutuksia. Erityisen myönteistä on, jos toiminta synnyttää paikkakunnalle pysyviä työpaikkoja ja jos siihen tarvitaan myös paikallisia palveluita.

Jos yhteiskunnassa käynnissä oleva kansainvälistymiskehitys otetaan huomioon, kansainvälisellä harjoitustoiminnalla olisi paikkakunnillaan ilmeisesti myös yhteiskunnallisesti, taloudellisesti ja kulttuurillisestikin myönteisiä vaikutuksia.

Kansainväliseen harjoitustoimintaan liittyy myös kyseistä sotilasaluetta laajempia yhdyskunta- ja ympäristöpoliittisia vaikutuksia (tarpeet mukaan lukien), kuten maa-, meri- ja ilmaliikenteeseen liittyvät vaikutukset. Edullinen sijainti kansainväliselle lentokentälle ja satamaan tarpeellisine maantieyhteyksineen on perusedellytys kansainvälisen harjoitustoiminnan kehittymiselle.

Suomen harjoitusalueita on kehitetty kansallisen maanpuolustuksen lähtökohdista. Alueet on varattu maakuntien, kaupunkien ja kuntien alueidenkäytönsuunnitelmissa puolustusvoimien tarpeisiin. Sotilasalueiden varaamisessa noudatetaan valtakunnallisia alueidenkäyttötavoitteita koskevaa valtioneuvoston päätöstä, jonka mukaan alueidenkäytön suunnittelussa on otettava huomioon maanpuolustuksen ja rajavalvonnan tarpeet ja turvattava riittävät alueelliset edellytykset varuskunnille, harjoitusalueille, varikkotoiminnalle sekä muille maanpuolustuksen ja rajavalvonnan toimintamahdollisuuksille. Samalla on otettava huomioon muun yhteiskuntarakenteen, elinympäristön laadun ja ympäristöarvojen asettamat vaatimukset.

Yleisesti voidaan olettaa, että kansainvälinen harjoitustoiminta alueellisesti ”mahtuisi” ainakin suurimmille harjoitusalueille. Jos kansainvälinen harjoitustoiminta edellyttäisi alueellisia lisätarpeita, tarvittavat alueelliset toimintaedellytykset tulisi turvata asianmukaisesti myös viranomaiskaavoituksilla.

Puolustusvoimien käytössä olevia alueita ja toimitiloja hallinnoi alueiden osalta pääosin Metsähallitus, tilojen ja rakenteiden osalta Senaatti-kiinteistöt, lentokenttien osalta Ilmailulaitoskonserni ja työsuhteasuntojen osalta Kruunuasunnot Oy. Puolustusvoimien sekä alueita ja tiloja hallinnoivien toimijoiden välillä on tehty puitesopimukset, joissa on sovittu muun muassa perusteet tehtäville sopimuksille ja yhteistyölle. Puolustusvoimien oikeus käyttää käytössään olevia alueita, toimitiloja, rakenteita ja asuntoja perustuu pääosin vuokrasopimuksiin. Kansainvälinen yhteiskäyttö on nykyisten sopimusten mukaan periaatteessa mahdollista. Alueiden vuokraus ulkopuoliselle edellyttää asioista sopimista alueiden haltijoiden kanssa, jolloin samalla selviää esimerkiksi, tarvitaanko sopijaosapuoleksi myös omaisuuden omistajahaltijoita, mitkä ovat eri toimijoiden vastuut ja miten mahdolliset kustannukset ja kaantuvat. Lyhytaikainen sotilaallinen yhteiskäyttö yhdessä omien puolustusvoimien kanssa ja niiden vastuulla ei edellyttäne suurempia sopimuksellisia toimenpiteitä.

Sotilasalueiden toimitilat ja rakenteet on kehitetty kansallisen puolustuksen tarpeisiin, ja ne ovat pääosin nykyisen kansallisen toiminnan edellyttämässä kunnossa. Laajemman kansainvälisen toiminnan kehittäminen alueille edellyttäne myös toimitiloihin ja rakenteisiin tehtäviä kunnostus- ja laajennustöitä.

Kansainvälisen harjoitustoiminnan laajuus ja laatu asettavat yksityiskohtaiset vaatimukset alueen infrastruktuurille. Etenkin laajempi yhteistoiminta edellyttäisi muun muassa materiaalin

varastointiin ja huoltoon liittyvien tilojen järjestämistä. Tarpeiden yksityiskohtainen selvittäminen kustannus- ja muine vaikutuksineen ja vastuunjakoineen vaatii erillisen selvityksen. Yleisesti voidaan alueiden, tilojen, rakenteiden ja asuntojen osalta olettaa, että toiminta voitaisiin aloittaa pienimuotoisena varsin vähäisin lisäkustannuksin nykyisillä alueilla ja tiloissa.

Kansainvälisen harjoitustoiminnan vaatimat lisä- ja korjausrakentamiset voidaan periaatteessa toteuttaa kuten muukin rakentaminen Suomessa. Valtion kiinteistöomaisuuden omistajahaltijat toteuttavat puolustusvoimien tarvitsemat investoinnit. Puolustusvoimat vuokraa kyseiset kohteet käyttöönsä. Puolustushallinto ei ole sidottu edellä mainittuihin toimijoihin, vaan voi hankkia tiloja myös muilta omistajilta. Kansainvälisen toiminnan kiinteistöinvestointien toteuttaminen riippuu tarpeesta, toimijoista, toimivalta- ja muista vastaavista suhteista.

Puolustushallinnon rakennuslaitos vastaa puolustusvoimien käytössä olevan kiinteistövarallisuuden ylläpidosta puolustusvoimien kanssa tehtävien sopimusten mukaisesti. Rakennuslaitos tuottaa rakennuttamiseen liittyviä puolustusvoimien tarvitsemia palveluita myös nykyisille kiinteistöomaisuuden haltijoille. Rakennuslaitos voi laitoksesta annetun lain ja asetuksen säätämällä tavalla tuottaa erityisistä syistä rakentamis- ja ylläpitopalveluita myös valtion muille virastoille ja laitoksille sekä kunnille.

Ympäristöpoliittiset vaikutukset

Kansainvälisen harjoitustoiminnan merkittävimmät ympäristövaikutukset ovat toiminnasta aiheutuvat ympäristönsuojeluun, ympäristöterveyteen ja ympäristöturvallisuuteen liittyvät vaikutukset. Yksittäisistä ympäristöhaasteista mainittakoon melu ja sen hallinta, luonnon monimuotoisuuden ja vesien suojelu, kemikaalien, polttoaineiden ja vaarallisten aineiden käsittely ja varastointi sekä toimivan jätehuollon järjestäminen. Kansainvälisen harjoitustoiminnan mukanaan tuomat mahdolliset muutokset alueella vallitseviin ympäristöolosuhteisiin tulee arvioida etukäteen.

Melun osalta haastavaa on, jos toiminta sijaitsee lähellä asutusta tai muita melulle ja muille haitalliselle vaikutuksille herkkiä toimintoja kuten virkistystoimintaa, turkistarhausta tai poronhoitoa. Kemikaalien, polttoaineiden ja jätteiden käsittelyn osalta haasteet liittyvät toiminnasta aiheutuvien ongelmajätteiden hoitamiseen sekä toimintaympäristön pohjavesien suojeluun. Sotilasalueet kuuluvat suurelta osin erilaisiin suojeluohjelmiin, joita voivat olla esimerkiksi Natura 2000, harjujen, soiden tai rantojen suojeluohjelmat. Näillä alueilla sotilaskäyttö ja luontoarvot on yhteen sovitettu. Myös jatkossa alueiden käytössä on otettava huomioon luontoarvot ja niiden turvaaminen.

Mikäli toiminnasta saattaa aiheutua merkittäviä haitallisia ympäristövaikutuksia ihmisten terveyteen, elinoloihin, viihtyvyyteen, maaperään, ilmaan, ilmastoon, kasvillisuuteen, eliöihin, luonnon monimuotoisuuteen, yhdyskuntarakenteeseen, rakennuksiin, maisemaan, kaupunkikuvaan ja kulttuuriperintöön, sovellettavaksi saattaa tulla ympäristövaikutusten arviointimenettelystä annetun lain (468/1994) mukainen erityinen arviointimenettely. Ympäristövaikutukset on joka tapauksessa selvitettävä ja arvioitava riittävässä määrin valmisteltaessa sellaisia suunnitelmia, ohjelmia tai hankkeista, joiden toteuttamisella saattaa olla merkittäviä ympäristövaikutuksia.

Tietynlaisena riskinä on syytä tunnistaa ympäristöllisiin kysymyksiin liittyvät mahdolliset haasteet kuten aikaa vievät valitus- ynnä muut prosessit). Näiden asioiden hoitamisessa toiminnanharjoittajan oma aktiivinen rooli ja yhteistyökyky paikkakunnan ja ympäristöviranomaisten kanssa ovat ensiarvoisen tärkeitä.

4.5. Turvallisuusvaikutuksia

Kansainvälisiin harjoituksiin liittyvät turvallisuusjärjestelyt jakautuvat kahteen tasoon, joita ovat valtiosopimustasoiset turvallisuussopimukset ja muut tarvittavat turvallisuusjärjestelyt, kuten MoU-tasoiset turvallisuussopimukset. Sovittaessa kansainvälisten harjoitusten järjestelyistä SOFA-, MoU- tai TA-asiakirjoilla (Technical Arrangement, TA) yllä olevien sopimusten olemassaolo ja velvoitteet tulee ottaa huomioon asiakirjojen turvallisuusosiossa. Monikansallisissa harjoituksissa turvallisuusasioista sopiminen saattaa viedä paljon aikaa. Turvallisuusseikat tulisikin ottaa huomioon jo harjoituksiin liittyvien neuvottelujen alkuvaiheessa, koska muun muassa harjoitusjärjestelyjä ja –suunnittelua koskeva turvallinen tietojen vaihto kuuluu yleisten turvallisuusklausuulien piiriin.

Ulkomaisten sotilaiden pääsyä suomalaisiin sotilaskohteisiin ohjaa Pääesikunnan turvallisuusosaston pysyväisasiakirja (PAK) 3:1, ”Pääsy ja liikkuminen sotilaskohteissa” vuodelta 2006. Ohjetta tulee soveltaa myös tässä raportissa esitettyihin tarkastelumalleihin kuuluvassa harjoitustoiminnassa. Mikäli toiminnan luonteen vuoksi edellä mainittu PAK:n linjaukset eivät sovellu tilanteeseen, korostuu niin sanottu isännän vastuun ottaminen turvallisuuden takaamiseksi ja erityisesti salassa pidettävän tiedon salassa pitämiseksi.

Pelastustoiminta puolustusvoimissa hoidetaan yhteistyössä siviiliviranomaisten kanssa. Harjoituksissa pelastusvalmiutta onnettomuuksien varalle tehostetaan myös siviiliviranomaisten järjestelyin. Kasvava harjoitusvolyymi kasvattaa näin ollen myös siviiliviranomaisten toiminta- ja valmiustarpeita. Tällaisia ovat muun muassa pelastus-, ensiapu- ja sairaankuljetus- öljyntorjunta-, poliisi- ym. viranomaisten tehtävät.

Puolustusvoimilla ei ole mahdollisuutta asettaa pelastusorganisaatiota kaikille ampu- maleireille ja taisteluharjoituksiin. Ulkopuolisten palveleminen tukitoiminnoilla tulisi ottaa huomioon tukitoimintojen, myös pelastustoiminnan, rahoitusjärjestelyjä suunniteltaessa. Kansainvälisten harjoitusjoukkojen järjestäessä omat turvallisuuden tukitoimintonsa turvallisuustaso tulisi määritellä vähintäänkin kansallisten normien (harjoitusalueiden johtosäännöt yms.) mukaisesti.

Räjähdemateriaalin kuljetuksissa, käsittelyssä, varastoinnissa ja valvonnassa on noudatettava vähintään kansallisia normeja, mikä tarkoittaa muun muassa kuljetusmääräysten ja -ajoneuvojen, varastopaikkojen ja niiden suojaetäisyyksien ja varusteiden, sammutus- ja pelastusturvallisuuden, tarkastusten ja valvonnan ja muiden räjähteisiin liittyvien normien noudattamista. Räjähdenormien noudattaminen aiheuttaa tila- ja kustannusvaikutuksia.

4.6. Kaupallisesta toiminnasta aiheutuvia vaikutuksia

Puolustus-, ilmailu- ja avaruusteollisuusyhdistyksen (PIA) jäsenyritysten näkökulmasta tulevaisuuden kaupallisten yritysten tarpeet ovat järjestetyn kyselyn mukaan pääsääntöisesti samankaltaisia kuin tähänkin asti, kuitenkin siten, että useimmat yritykset arvioivat tarpeidensa kasvavan. Myös kansainvälinen toiminta lisääntynee. Tulevaisuudessa harjoitusalueita voidaan esittää entistä laajemmin käytettäväksi kotimaisen ja kansainvälisen tuotekehitykseen liittyvään toimintaan. Tällainen toiminta edellyttäne useissa tapauksissa sekä poliittista päätöksentekoprosessia että viranomaislupaprosesseja. Lisäksi toiminta edellyttäne selkeästi määritettyä sopimuskäytäntöä.

Kaupallisten yritysten toiminta puolustusvoimien käytössä olevilla alueilla voidaan ratkaista toimivaltaisen viranomaisen päätöksellä tapauskohtaisesti. Puolustusvoimien toiminta on näissä tilanteissa asetettava kaupallisen toimijan etujen edelle. Puolustushallinto huomioi päätöksenteossa myös muiden viranomaisten tarpeet. Kaupallisten yritysten toiminta puolustusvoimien käytössä olevilla harjoitusalueilla saattaa edellyttää poliittista päätöksentekoa erityisesti silloin, kun harjoitettavalla toiminnalla on ulko-, turvallisuus- tai puolustuspoliittisia ulottuvuuksia.

Kaupallisen yrityksen toiminta puolustusvoimien käytössä olevilla harjoitusalueilla edellyttää erilaisia viranomaislupia, yhteistoimintasopimuksia sekä voimassa olevaa ohjeistusta sekä mahdollisia vuokrasopimuksia. Viranomaislupia voivat olla esimerkiksi lentoluvat ja -ympäristöluvut. Yhteistoimintasopimuksia laaditaan esimerkiksi paikallisten ja alueellisten toimijoiden kuten kuntien kanssa. Kaupallisen yrityksen toiminta perustuu sekä kansainväliseen että kansalliseen ohjeistukseen. Näitä voivat olla esimerkiksi varomääräykset ja pelastusohjeet. Vuokrasopimuksia laaditaan esimerkiksi kiinteistöjen ja alueiden omistajahaltijoiden kanssa. Lähtökohtana edellä esitettyjen lupien, ohjeiden ja sopimusten laadinnassa tulee olla, että kaupallinen yritys itse hankkii, sopii ja laatii ne oman toimintansa edellyttämässä laajuudessa.

PIA:n jäsenyritysten mukaan yhteistoimintaa puolustusvoimien kanssa tulisi kehittää. Yritykset esittävät toimintakäytäntöjen yhdenmukaistamista, korvausperusteiden täsmenämistä sekä oman henkilöstönsä oikeuksien laajentamista. Käytäntöjen osalta yritykset esittivät muun muassa puitesopimusten, menettelytapaohjeiden ja yhteistoimintasopimusten kehittämistä. Korvausperusteiden osalta toivottiin selkeitä yhdenmukaisia korvausperusteita. Yritysten henkilöstölle toivottiin myönnettävän luvanvaraisia oikeuksia muun muassa asejärjestelmäammuntojen helpottamiseksi. Yritykset esittävät, että kotimaisuutta ylläpidettäisiin ja kehitettäisiin. Toisaalta esille nousi myös toive siitä, että yritysten palveluja saataisiin tarjota puolustusvoimien käytössä olevilla harjoitusalueilla ja -tiloissa myös erikseen nimettyjen maiden puolustushallinnoille ja muille ulkomaalaisille asiakkaille. Huolenaiheena esitettiin, että yhdenmukainen normisto saattaisi vaikeuttaa nykyistä joustavaa yhteistoimintaa ja että palvelujen hinnat saattaisivat kallistua.

PIA:n edustajat esittivät asiantuntijalausunnossaan näkemyksen, jossa korostettiin jäsenyritysten työllistävää vaikutusta. Yritystoiminta tuo kansainvälistä toimintaa ja osaamista Suomeen. Edustajat korostivat jäsenyritystensä roolia kansallisen puolustuksen ylläpidossa ja kehittämisessä.

5. JOHTOPÄÄTÖKSET JA SUOSITUKSET

Myyminen tai vuokraaminen

Tulevaisuudessa kansainvälisen harjoitustoiminnan merkitys puolustusvoimille kasvaa ja kansainvälinen vastavuoroisuus ja resurssien yhteiskäyttö lisääntyvät Euroopassa. Tästä eräänä osoituksena on EU:ssa kehitteillä oleva harjoitusalue ja -tilarekisteri, jonne jäsenmaat voivat tarjota harjoitusedellytyksiään muiden maiden käyttöön. Yhteisten voimavarojen kehittäminen edellyttää myös niiden käytön harjoittelua yhdessä. Yhteistoimintakumppaneiden löytämisen ja verkostoitumisen merkitys kasvaa, koska resurssien vähentymisen takia harjoitusalueiden ylläpito ja kehittäminen vaikeutunevat tulevaisuudessa. Arvioitaessa harjoitusalueiden käyttömahdollisuuksia kansainväliseen harjoitustoimintaan on taloudelliset ja kaupalliset näkökohdat jatkossa otettava entistä paremmin huomioon.

Puolustusvoimien käytössä olevien harjoitusalueiden käyttöaste on erittäin korkea, jonka takia harjoitusalueiden vuokraaminen kansainväliseen käyttöön ei toimikunnan näkemyksen mukaan olisi käytännössä mahdollista ilman oman toiminnan rajoittamista. Toimikunnan näkemyksen mukaan Suomessa järjestettävän kansainvälisen harjoitustoiminnan tulisi aina tuoda selkeästi hyötyä puolustusvoimille tai muulle yhteiskunnalle. Puolustusvoimien näkökulmasta harjoitusalueiden luovuttaminen kansainväliseen käyttöön ilman, että Suomi osallistuu harjoituksiin, ei ole kannatettavaa, sillä Suomi joutuisi tällöin vastaamaan isäntämaatuesta, joka aiheuttaisi taloudellisia kuluja ja sitoisi muutenkin supistuvaa henkilöstöä. Isäntämaatuen järjestäminen ja siihen liittyvät toiminnot eivät ole puolustusvoimien ydin toimintaa. Hyötyjiä olisivat lähinnä puolustusvoimien kumppanit ja ympäröivä yhteiskunta, kun taas puolustusvoimat sitoutuisi päätehtävänsä kannalta toisarvoisiin tehtäviin. Puolustusvoimien näkökulmasta tällainen toiminta kehittäisi lähinnä isäntämaatukikykyämme ja kykyämme avun vastaanottoon.

Suomen johtamista kansainvälisistä sotilasharjoituksista on sen sijaan saatavissa lisäarvoa kansallisen puolustuksemme ja sotilaallisen kriisinhallintakykymme kehittämiseen. Kansainväliset harjoitusjoukot mahdollistavat suuremman ja ajanmukaisesti varustetun joukon saamisen mukaan harjoitukseen. Tällöin saadaan harjoituksiin mukaan myös sellaisia voimavaroja, joita meillä ei muuten olisi käytössä. Kahden tai muutaman valtion väliset harjoitukset ovatkin osoittautuneet erittäin hyväksi koulutustilaisuuksiksi. Kansainvälisten harjoitusten henkilötarve ja -menot ovat vastaavia kansallisia harjoituksia suuremmat, mutta harjoitusten ansiosta henkilöstö ammattitaito paranee, harjoitusten teho nousee, yhteensopivuus kehittyy ja kansainväliset suhteet vahvistuvat, mikä on katsottava erittäin merkittäväksi eduksi.

Harjoitusalue-toimikunta esittää, että Suomi ei myy eikä vuokraa harjoitusalueitaan ulkomaisille käyttäjille. Toimikunta näkee kuitenkin kansainvälisten harjoitusten merkityksen suureksi ja esittää, että Suomessa järjestettäviä harjoituksia, joihin osallistuu kansainvälisiä joukkoja, jatketaan ja kehitetään nykyisten periaatteiden mukaisesti. Toimikunnan näkemyksen mukaan lähtökohtana tulisi olla se, että kansainvälisiä joukkoja kutsutaan Suomeen harjoittelemaan ainoastaan, mikäli Suomi itse osallistuu harjoituksiin. Poikkeuksen muodostaa Kauhava-työryhmän raportin kaltainen ulkomaisten lentäjien kouluttaminen Suomessa. Harjoitusalueiden keskeisin käyttötarkoitus tulee toimikunnan näkemyksen mukaan olla puolustusvoimien suorituskykyjen ylläpito ja kehittäminen.

Ilmatilan käyttö

Kansainvälisen ilmatilan käytettävyyden lisääminen tukee ilmavoimien lentokoulutusta sekä parantaa mahdollisuuksia järjestää kansainvälisiä ja kansallisia lentoharjoituksia. Niin sanotun cross border -lentoharjoitustoiminnan sopimusjärjestelyt tulisi toimikunnan mukaan rakentaa siten, että harjoitusten valmistelu voitaisiin toteuttaa olemassa olevien vakiomenettelyiden pohjalta MOU-, TA- ja ilmatilavarausten toteutusperiaatteiden mukaisesti. Maan päällisen cross border -ilmatila-alueen (Länsi-Lappi) muodostamisen tulisi olla vain tilapäistä ja lentoharjoituksiin liittyvää. Kansainvälisen merialueen yllä olevan ilmatilan käytön osalta cross border – lentoharjoitusalueiden perustaminen yhdessä Ruotsin kanssa Perämeren ja Pohjanlahden alueille on perusteltua. Tämän kansainvälisen ilmatilan varaamiseksi tulisi toimikunnan näkemyksen mukaan luoda pysyvä menettely, joka mahdollistaa alueen päivittäisen käytön lentoharjoitustoimintaan ja alueiden varaamisen suhteellisen nopealla aikataululla.

Toimikunnan näkemyksen mukaan yleiseurooppalaisen ilmatilan käytön kehityksessä tapahtuvaa mahdollista sotilasilmailun suuntautumista myös Suomen ilmatilaan ei voi pitää kansallisten etujemme mukaisena, mikäli se tapahtuu ilman Suomen ilmavoimien osallistumista tai vastikkeetomasti. Toimikunta esittää, että Suomen ilmatilan käyttö kansainväliseen sotilasilmailuun tulisi perustua ilmavoimien johtamaan lentoharjoitustoimintaan, jolloin ilmatilamme käytön vastikkeena saataisiin kansainvälinen koulutusympäristö, toimintakulttuuri ja -menetelmät sekä kansainvälinen lentokalusto lentotunteineen ilmapuolustuksen kouluttamisessa hyödynnettäväksi.

Kaukovaikutteisten asejärjestelmien harjoittaminen edellyttää riittävää vapaata ilmatilaa, johon liittyy toiminnan edellyttämä laaja ampuma-alue. Puolustusvoimien yhteisoperaatioiden (Joint) kykyä kehitettäessä ilmavoimille luotaneen tulevaisuudessa ilmasta maahan -toimintakyky. Toimikunta esittää keskeisimpien puolustusvoimien käytössä olevien harjoitusalueiden soveltuvuuden selvittämistä ilmavoimien ilmasta maahan -toimintaan. Samalla tulisi selvittää mahdollisuudet liittää kyseiset harjoitusalueet joustavasti välittömässä läheisyydessä oleviin lentoharjoitusalueisiin.

Merialueen käyttö

Merialueen käyttöön liittyen toimikunta katsoo nykyisen menettelytavan, jossa kansainvälisiä harjoituksia järjestetään Suomen alueella vain silloin, kun Suomen merivoimat osallistuvat itse harjoitukseen, olevan myös jatkossa toimiva ratkaisu.

Kansainvälisiin merellisiin harjoituksiin liittyen toimikunta toteaa, että meripelastustoiminnan näkökulmasta olisi perusteltua pitää sekä Varustamoliikelaitos, Merenkulkulaitoksen meriturvallisuustoiminnon alueelliset toimipisteet ja mahdolliset pelastustoimintaan osallistuvat siviiliyritykset tietoisina kansainvälisten harjoitusten ajankohdista ja harjoitusalueista mahdollisten onnettomuuksien varalta. Informaation kanavoiminen meriturvallisuustoiminnon alueellisiin toimipisteisiin käy luontevasti Turku Radion välityksellä.

Nykyisin käytössä oleva ja yhdenmukainen menettely puolustusvoimiemme alusten ja kansainvälisiin harjoituksiin osallistuvien muiden valtioiden alusten osalta on perusteltu niin alusliikennepalvelun (VTS-toiminta) kuin luotsauksenkin osalta. Luotsausjärjestely on osoittautunut toimivaksi, ja toimikunnan näkemyksen mukaan sitä voidaan perustellusti jatkaa kansainvälisessä meriharjoitustoiminnassa. Koska luotsauspalvelut hankitaan Luotsausliikelaitokselta, palveluja ei voitane määrätä maksuttomiksi.

Toimikunta esittää, että luotsia käyttävän aluksen laivanisännän sijasta luotsausmaksut maksaisi harjoituksen järjestäjä, mikäli Suomen valtion alukset vastavuoroisesti vapautettaisiin luotsausmaksuista ulkomailla pidettävissä kansainvälisissä harjoituksissa.

Ympäristö- ja yhteiskuntapolitiikka ja turvallisuus

Puolustusvoimien käytössä olevilla harjoitusalueilla ei ole pääsääntöisesti ympäristönsuojelulain mukaista ympäristölupaa. Syndalenin harjoitusalueella ympäristölupaprosessi on käynnissä. Ympäristöviranomaisen määrittää luvittamistarpeen toiminnan oleellisesti muuttuessa. Mikäli kansainvälisen harjoitustoiminnan tai kaupallisen yritystoiminnan mahdollinen lisääntyminen ei merkittävästi muuta puolustusvoimien harjoitustoiminnan kokonaismäärää, toimikunnan näkemyksen mukaan ympäristökysymyksistä ei aiheudu ongelmia. Ympäristövaikutusten arviointilain soveltamistarve selviää viimeistään toiminnanharjoittajan ja ympäristöviranomaisen välisissä neuvotteluissa. Valittavan toteutusvaihtoehdon mukaisen toiminnanharjoittajan velvollisuutena on selvittää toimintansa ympäristövaikutukset, tehdä tarvittavat ympäristöarvioinnit, neuvotella ympäristöviranomaisten kanssa ja hankkia tarvittavat ympäristöluvut.

Toimikunta pitää tärkeänä, että puolustusvoimien käytössä olevien harjoitusalueiden kehittämiseen liittyvien ympäristökysymysten osalta selvitetään hankkeen määrälliset ja laadulliset vaikutukset sekä vastuullinen toiminnanharjoittaja, johon toiminnasta aiheutuvat ympäristövastuut voidaan selkeästi kohdistaa.

Raportissa esitetyillä tarkastelumalleilla ei toimikunnan näkemyksen mukaan ole suuria eroja yhdyskunta- ja ympäristöpoliittisten vaikutusten näkökulmasta. Oleellista on, että järjestelyssä syntyy vakavarainen ja vastuullinen toiminnanharjoittaja, jolla on resurssit myös tarvittaviin kiinteistöinvestointeihin sekä ympäristövastuiden hoitamiseen.

Lisääntyvä harjoitusalueiden käyttö kasvattaa toimikunnan näkemyksen mukaan palo- ja onnettomuusriskiä. Riskit lisääntyvät muun muassa kasvavan liikenteen, polttoaineen ja räjähteiden kuljetusten, käsittelyn ja varastoinnin sekä ampuma- ja harjoitustoiminnan vuoksi. Riskien kasvu lisää valmius- ja toimintatarvetta muun muassa sammutus- ja pelastustoiminnan sekä ensivasteen ja sairaankuljetuksen osalta. Toimikunta esittää, että jatkossa kansainvälisten harjoitusten tarpeet otettaisiin mukaan tehtäessä uusia valtioiden välisiä turvallisuussopimuksia.

Kaupallinen toiminta

Toimikunta ei näe estettä kaupallisten yritysten vastikkeelliselle toiminnalle puolustusvoimien käytössä olevilla harjoitusalueilla erityisesti silloin, kun toiminnan voidaan katsoa tukevan kansallisen sotilaallisen maanpuolustuksen etuja, kriisinhallintakyvyn kehittämistä ja yhteensopivuuden vahvistamista. Toimikunta korostaa, että kaupallinen toiminta ei kuitenkaan saa haitata puolustusvoimien omaa toimintaa.

Toimikunta pitää tärkeänä, että puolustusvoimien käytössä olevien harjoitusalueiden, tilojen, rakenteiden ja asuntojen kansainvälisten toimijoiden ja kaupallisten yritysten käytöstä tulee saada riittävät ja vähintäänkin kulutuksen kasvua vastaavat korvaukset. Toiminnasta mahdollisesti aiheutuvat ympäristö- tai muut vahingot tulee viranomaisten edellyttämällä tavalla korjata ja korvata mahdollisille vahingonkärsijöille. Toimikunnan näkemyksen mukaan mahdollisen vuokran tai vastaavan korvauksen yhteydessä tulisi harkita myös asianmukaista katetta, jos toimija on kaupallinen yritys. Kansallinen tai kansainvälinen yritys saattaisi mahdollistaa tarvittavien investointien joustavan toteuttamisen ja tuoda harjoitusalueen tai -tilan sijaintipaikkakunnalle esimerkiksi kansainvälisyyteen liittyvää myönteistä lisäarvoa.

Toimikunta esittää, että kaupallisen yrityksen toiminta puolustusvoimien käytössä olevilla harjoitusalueilla ja -tiloissa tulisi tarvittaessa alistaa poliittiselle päätöksenteolle. Päätöksentekoprosessi noudattaisi kansainvälisten harjoituksen päätöksentekoprosessia. Kaupallisen yrityksen harjoittaman toiminnan edellyttämät viranomaisluvut, tarvittavat ohjeet ja sopimukset ovat toimintaa harjoittavan yrityksen vastuulla. Toimivaltainen viranomainen vastaa toiminnan valvonnasta ja tarvittavien lupien myöntämisestä lupaehtojen täytyttyä.

Toimikunta esittää, että kaupallisten yritysten toiminnalle määriteltäisiin yleiset periaatteet kustannusten ja toiminnasta mahdollisesti aiheutuvien haittavaikutuksien korvaamiseksi. Toimikunta esittää myös, että toiminnan ohjaamiseksi puolustusministeriö yhteistoiminnassa pääesikunnan kanssa laatii valtakunnallisen ohjeistuksen, selvittäen samalla tarpeen puitesopimusmenettelylle.

Lainsäädäntö ja muu normisto

Suomessa lainsäädäntö ja muu normisto lähtevät siitä, että sotilaallista toimintaa valtakunnan alueella harjoittaa vain Suomen puolustusvoimat. Kansainvälisten joukkojen asema Suomessa määräytyy nykytilanteessa oikeudellisesti Nato/PfP SOFAn pohjalta. Yhteistoimintapöytäkirjoilla ja teknisillä järjestelyasiakirjoilla määritetään kunkin harjoituksen yksityiskohdat. Tämä järjestely on toimikunnan näkemyksen mukaan oikeudellisesti arvioiden riittävä ja toimiva.

Toimikunnan näkemyksen mukaan voimassa oleva lainsäädäntö ja muu normisto mahdollistaa puolustusvoimien käytössä olevien harjoitusalueiden nykyisen kaltaisen kansainvälisen käytön. Mahdollisesti laajennettava kansainvälinen harjoitustoiminta tai kaupallisten yritysten tarpeiden mukainen harjoitusalueiden käyttö edellyttäisi kuitenkin normiston tarkennusta. Tämä korostuisi erityisesti esitettyjen tarkastelumallien 3 ja 4 osalta, jolloin jouduttaisiin tarkastamaan myös puolustushallinnon alan varomääräykset ja puolustusvoimien muut hallinnolliset ohjeet.

Harjoitusalueiden kehittäminen

Kansallisten joukkojen koulutuksessa korostuvat tulevaisuudessa puolustusvoimien yhteisoperaatioiden harjoittelu, jossa keskeisiä harjoitettavia aiheita ovat muun muassa yhteinen kauko-vaikutteinen tulenkäyttö ja mekanisoitujen joukkojen toiminta. Tämä kehityssuunta aiheuttaa vaatimuksia puolustusvoimien käytössä olevien harjoitusalueiden kehittämiseksi. Kansainvälinen yhteistoiminta tulee tulevaisuudessa lisääntymään muun muassa yhteisten materiaalihankintojen ja kriisinhallintayhteistyön takia.

Harjoitusalueiden kehittämiseen ja käyttöön liittyy runsaasti yhteiskunnallisia näkökohtia, joista keskeisinä voidaan mainita esimerkiksi taloudelliset ja yhdyskunta- ja ympäristöpoliittiset näkökohdat. Näistä syistä harjoitusalueiden kehittäminen ja ylläpito tulee kytkeä kiinteäksi osaksi puolustusvoimien toiminnan ja hallinnon kokonaiskehittämistä. Toimikunnan näkemyksen mukaan harjoitusalueiden kokonaissuunnittelun, kehittämisen, ylläpidon ja käytön tulisi perustua laaja-alaiseen puolustusministeriön ohjaukseen sekä pääesikunnassa tehtävään suunnitteluun ja suunnitelman toimeenpanoon. Toimikunta näkee myös tärkeäksi, että harjoitusalueiden kehittämisen suunnittelu on avointa ja että siitä tiedotetaan aktiivisesti.

Toimikunta esittää, että vuoden 2007 aikana puolustushallinnossa laaditaan kokonaisvaltainen harjoitusalueiden ylläpito- ja kehittämissuunnitelma käytettäväksi mahdollisen vuoden 2008 Valtioneuvoston selonteon valmistelussa ja harjoitusalueiden kehittämistyössä. Tässä suunnitelmassa tulisi selkeästi tuoda esille myös kansainvälinen harjoitusalueiden käyttö ja kaupallisten yritysten toiminta. Tässä suunnitteluvaiheessa on mahdollista arvioida myös erilaisten toimintavaihtoehtojen kustannusvaikutuksia.

HARJOITUSALUEISIIN LIITTYVIÄ KÄSITTEITÄ

AMPUMA-JA HARJOITUSALUE

Puolustusvoimien käytössä oleva alue, joka on varattu erilaisilla aseilla (mukaan lukien raskaat aseet) ammuttavia taisteluammuntoja varten. Ampuma- ja harjoitusalueilla voi olla useita raskaiden aseiden ampumapaikkoja ja pienikaliiperisten aseiden ampumaratoja. Ampuma-alueeksi ei kuitenkaan kutsuta sellaisia ampumaratoja, joilla on yksi tai useampi ampumalajirata eri pienikaliiperisilla aseilla ammuttavia ampumalajeja varten. Näistä ampumaradoista käytetään yleisesti nimitystä kouluampuma-rata.

HARJOITUS-ALUE

Puolustusvoimien vakinaisessa tai tilapäisessä käytössä oleva, säännönmukaiseen harjoitustoimintaan käytettävä alue, jossa kovapanosammunnat eivät ole mahdollisia. Lähiharjoitusalueilla tarkoitetaan kasarmialueeseen liittyviä joukkojen kouluttamiseen tarvittavia harjoitusalueita.

Tässä raportissa puolustusvoimien käytössä olevista ampuma- ja harjoitusalueista sekä harjoitustoimintaan käytettävästä Suomen merialueesta ja ilmatilasta on käytetty yleisnimitystä harjoitusalue.

ILMATILA

Suomen maa- ja merirajojen sekä aluemerren ulkorajan sisäpuolella olevan alueen yläpuolella oleva ilmatila.

MERIALUE

Suomen merirajojen sekä aluemerren ulkorajan sisäpuolella oleva vesialue.

SOTILAALLINEN HARJOITUS

Puolustusvoimien johtama toimintasuunnitelman mukainen harjoitus henkilöstön toimintakyvyn ja joukon suorituskyvyn kehittämiseksi. Harjoitukseen voi osallistua palkattua henkilöstöä, varusmiehiä tai reserviläisiä. Kansainvälisellä sotilaallisella harjoituksella tarkoitetaan harjoitusta, johon osallistuu Suomen puolustusvoimien lisäksi yhden tai useamman vieraan valtion sotilasjoukkoja.

SOTILASKOHDE

Puolustusvoimien hallinnassa olevat alueet, kiinteät rakenteet, sotilasajoneuvot, sotilasalukset ja sotilasilma-alukset sekä sotilasosastot. Sotilaskohteet jaetaan puolustusvoimien hallinnassa oleviin 1) kiinteisiin kohteisiin ja 2) ylempien johtoportaiden johdossa oleviin erilliskohteisiin sekä 3) sotilasosastojen muodostamiin kohteisiin. Sotilaskohteet jaetaan turvallisuustoiminnan kannalta turvallisuusvyöhykkeisiin.

ESIMERKKEJÄ KANSAINVÄLISISTÄ HARJOITUKSISTA SUOMESSA VUOSINA 2004- 2007

HARJOITUS	AIHE
2004	
Livgardetin ja KaartJR välinen sotilaspoliisi ja asutuskeskustaisteluharjoitus MP 04.	Suomen ja Ruotsin välinen sotilaspoliisi- ja asutuskeskustaisteluharjoitus.
ALUSHARJOITUKSET (PASSEX)	Laivastovierailuihin tai harjoituspurjehduksiin liittyviä perusharjoituksia merenkulun, viestinnän ja pelastuksen alueilla tai laite-esittelyjä. Toiminnalla kehitetään kotimaan meripuolustusta sekä kansainvälistä yhteistoimintakykyä.
Rannikkojääkäriharjoitus SWE-FIN 04	Suomen ja Ruotsin vuosittainen rannikkojääkärijoukkojen yhteisharjoitus, jolla kehitetään muun muassa kriisinhallintajoukkoa toimimista.
LOVIISA 04	Suomen ja Ruotsin vuosittainen vuorovuosina johdettu yhteinen merivoimaharjoitus.
Arctic Fighter Meet 04	Kahdenvälinen taktinen lentokoulutusharjoitus. Pää tavoite on mahdollistaa ilmavoimien osallistuminen tulevaisuudessa tehokkaasti eurooppalaiseen kriisinhallintaan. Osatavoitteena on syventää ammattitaitoa ilmatöiminnan eri osa-alueilla valmistavana koulutuksena monipuolisempia harjoituksia varten.
2005	
ADEX-05	Monikansallinen taktinen ilmapuolustusharjoitus. Harjoituksen tavoitteena on kehittää yhteistoimintakykyä kansainvälisiä kriisinhallintaoperaatioissa ja toimia NATO-menetelmien mukaisesti vaativassa harjoitusympäristössä. Harjoitukseen liittyy ilmatankkauskoulutusta.
Yhteispohjoismainen tykistöharjoitus (NFAX)	NORDCAPS -prikaatikonseptin kehittäminen edellyttää yhteispohjoismaisia harjoituksia. Pää tavoite on edistää osallistujien yhteistoimintakykyä rauhanturvaoperaatioissa. Harjoitukseen osallistuvat Suomen lisäksi Ruotsi, Norja ja Tanska. Harjoitusjoukot muodostuvat yhteispohjoismaisesta tulyyksiköstä (patteristo) ja Ruotsin asettamasta paikantamistukajaoksesta.
VIKING05	VIKING 05 on esikuntaharjoitus, jossa harjoitellaan CJTF-konseptin mukaisessa kokoonpanossa. Niinialossa olevassa esikunnassa koulutetaan prikaatin esikuntaa ja sen alaisia osia.
Rannikkojääkäriharjoitus FIN-SWE ATU 05	Suomen ja Ruotsin rannikkojääkärijoukkojen yhteisharjoitus.
Arctic Fighter Meet 05	Kahdenvälinen taktinen lentokoulutusharjoitus. Pää tavoite on mahdollistaa ilmavoimien osallistuminen tulevaisuudessa tehokkaasti eurooppalaiseen kriisinhallintaan. Osatavoitteena on syventää ammattitaitoa ilmatöiminnan eri osa-alueilla valmistavana koulutuksena monipuolisempia harjoituksia varten. Harjoituksen aikana toteutetaan Cross Border lentoja Suomen ilmatilassa.

HARJOITUS	AIHE
2006	
Viron ilmatorjunnan ilma-ammunnat	Viron ilmatorjunnan koulutuksen tukeminen. Ammunnat toteutetaan osana muita ampumaleiriammuntoja.
Lentotoimintaharjoitus FI-DE	Kahdenvälinen lentotoimintaharjoitus Saksan kanssa. Saksa osallistuu neljällä helikopterilla.

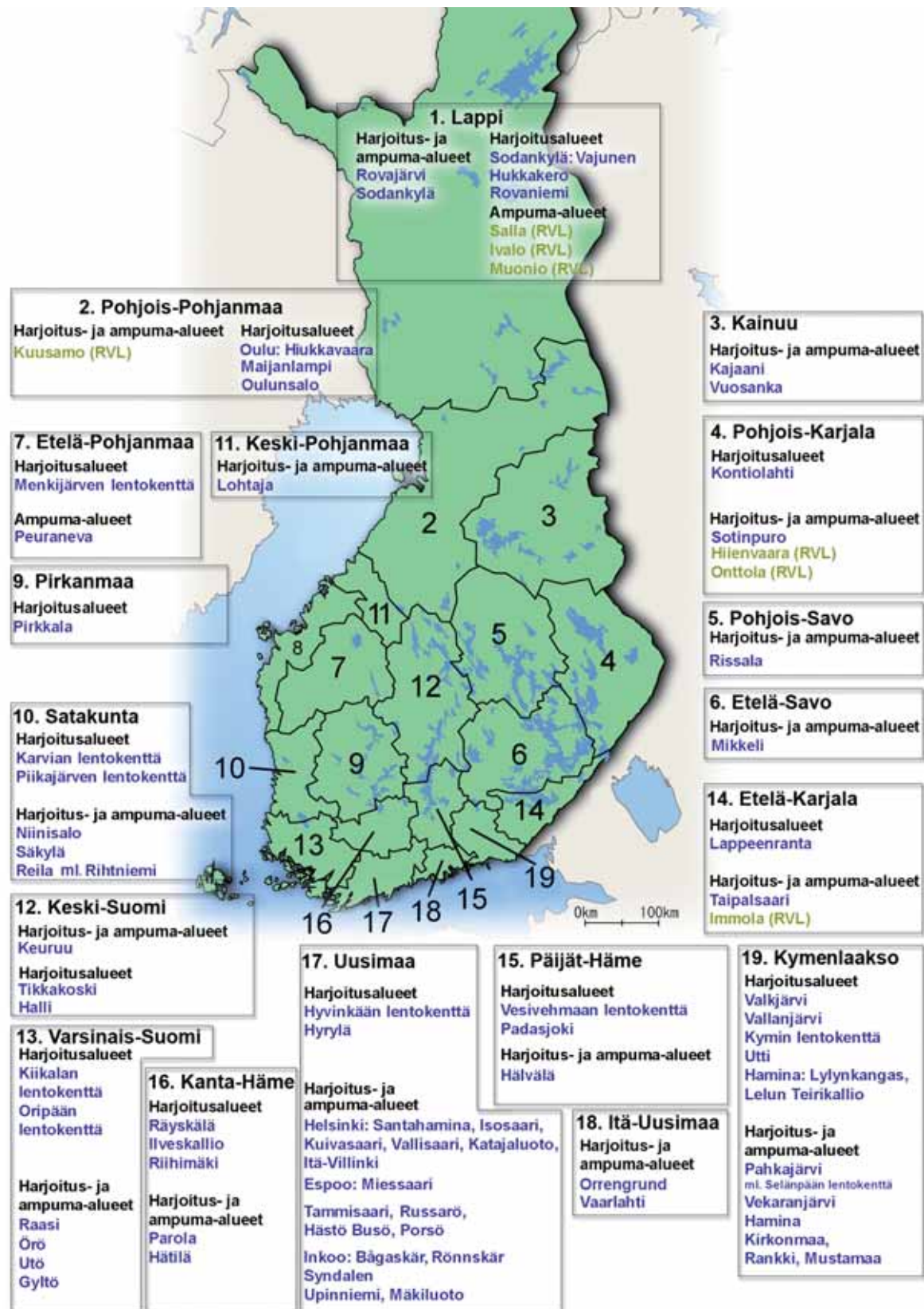
2007 (ALUSTAVAN SUUNNITELMAN MUKAISESTI)

Barents Rescue 2007	Harjoituksen tarkoituksena on Barentsin alueen pelastusyh-teistyön harjoittaminen ja kehittäminen. Puolustusvoimat on mukana virka-apua antavana viranomaisena.
Rajajoki – Gränsälvs 2007	Harjoitus on yhteistoimintaharjoitus Ruotsin kanssa tulvan torjuntatilanteessa. Harjoituksen tarkoituksena on yhteistoim-intaverkon luominen kriisitilanteita varten sekä alueella toimivan suomalaisen maakuntakomppanian harjoittaminen.
LOVISA 07	Suomen ja Ruotsin vuosittainen, vuorovuosina johdettu yhtei-nen merivoimaharjoitus. Harjoituksen painopiste on meriliiken-teen suojaamisessa.
FIN-EST MCMEX 07	Suomen johtama kahdenvälinen miinantorjuntaharjoitus, jolla kehitetään kumppanuustavoitteiden mukaista miinanraivau-syhteistoimintakykyä sekä kotimaista miinanraivauskykyä.
ALUSHARJOITUKSET (PASSEX)	Laivastovierailuihin tai harjoituspurjehduksiin liittyviä perushar-joituksia tai laite-esittelyjä. Toiminnalla kehitetään kansallista meripuolustusta sekä kumppanuustavoitteiden mukaista kansa-invälistä yhteistoimintakykyä.

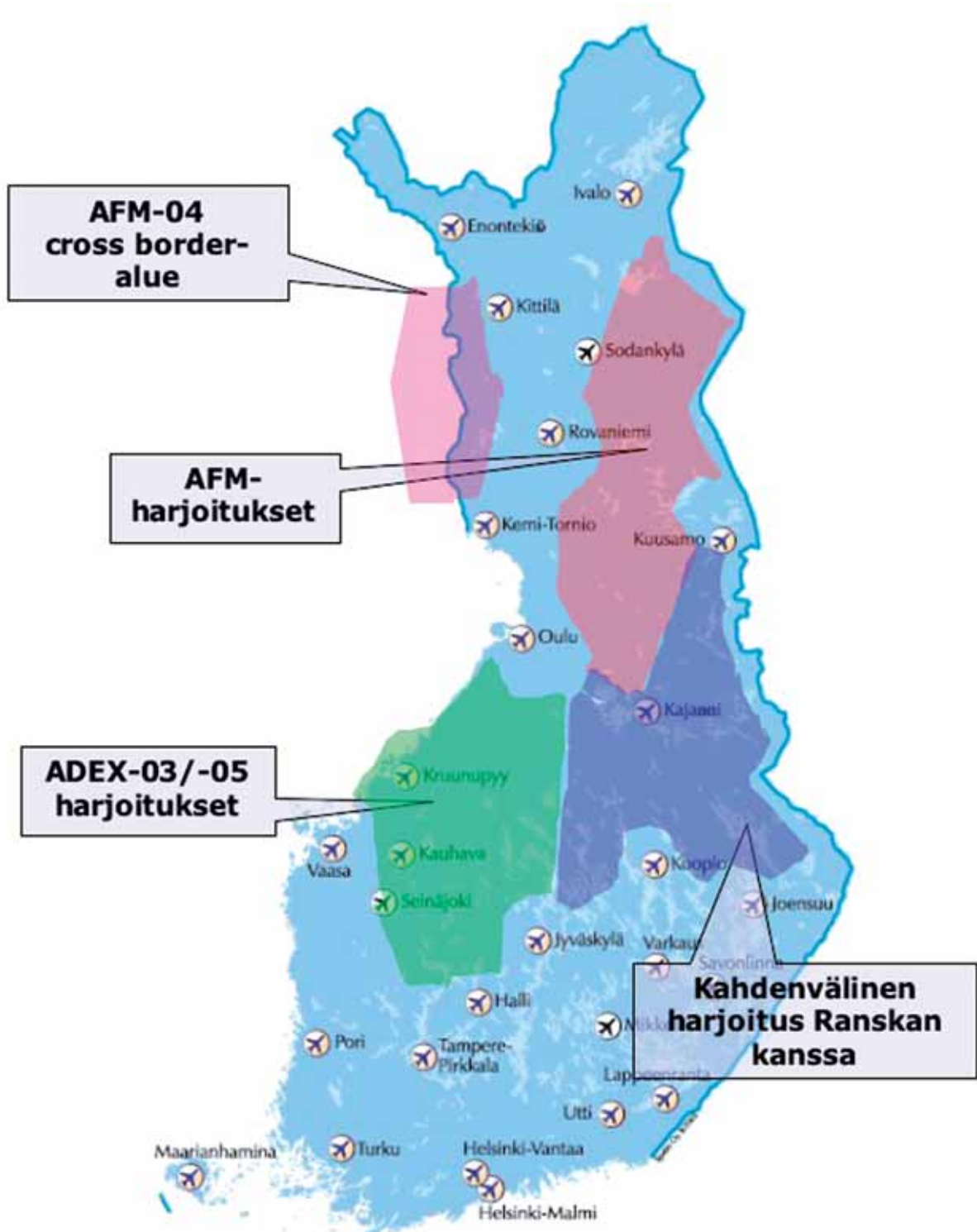
HARJOITUSTEN SELITTEET:

CAX= Computer-Assisted Exercise, CPX= Command Post Exercise,
FTX= Field Training Exercise, LIVEX= Live Exercise, D/CJTF=Deployed/Combined Joint Task Force

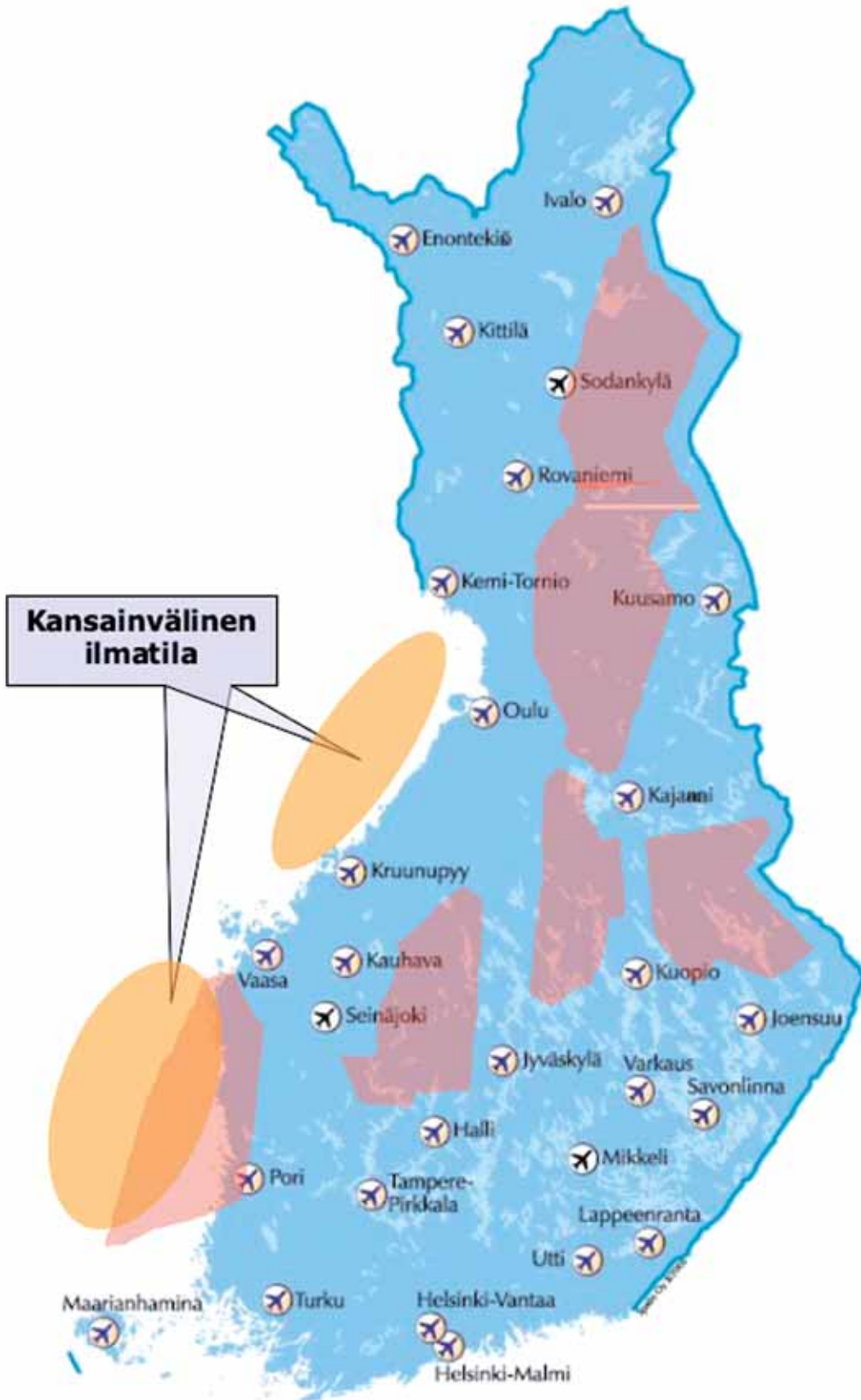
PUOLUSTUSVOIMIEN KÄYTTÄMIÄ HARJOITUSALUEITA

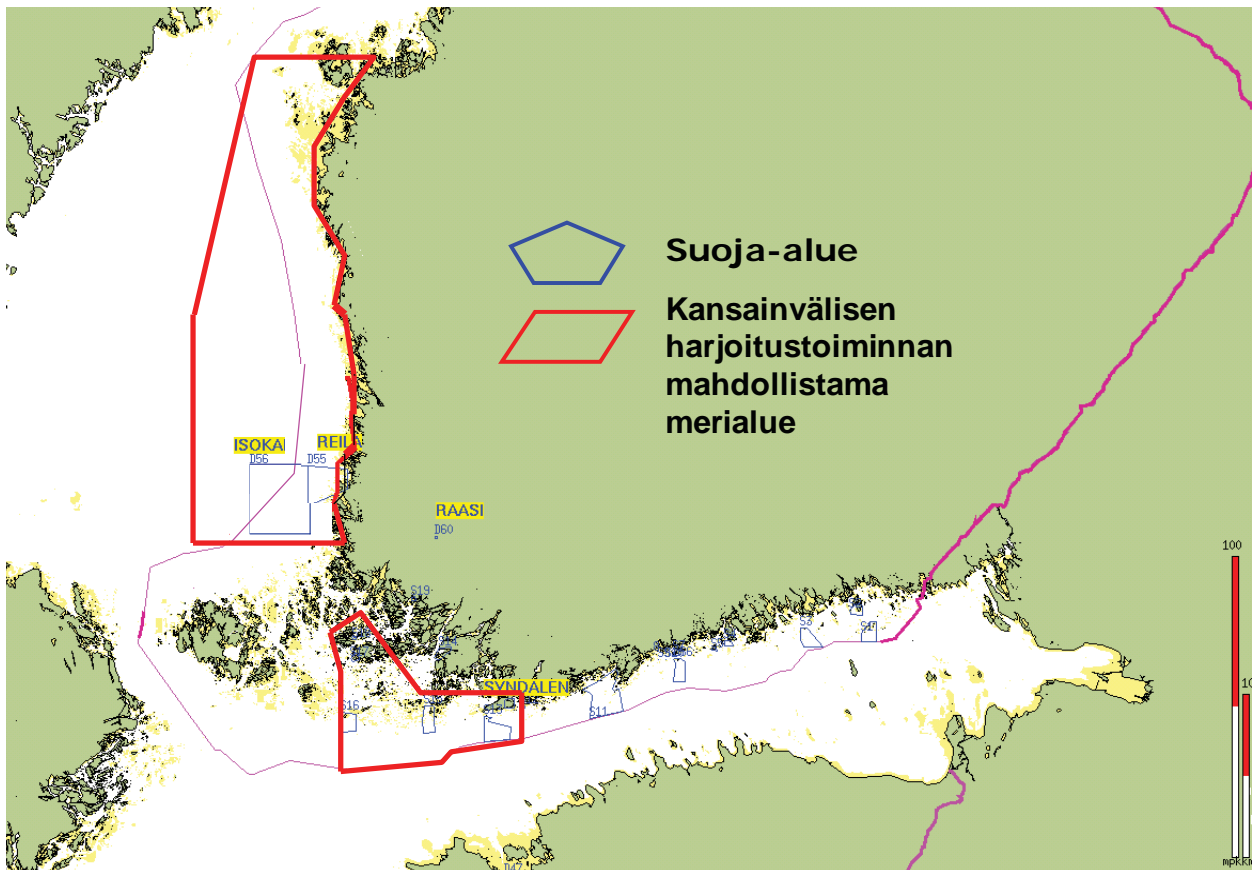
ILMAVOIMIEN KANSAINVÄLISISSÄ HARJOITUKSISSA KÄYTTÄMIÄ ALUEITA

ILMAVOIMIEN PÄIVITTÄISESSÄ TOIMINNASSAAN KÄYTTÄMÄT TSA-ALUEET

MERIVOIMIEN KÄYTTÄMIÄ AMMUNTOJEN SUOJA-ALUEITA JA KANSAINVÄLISEN HARJOITUSTOIMINNAN MAHDOLLISTAMA MERIALUE

Puolustusministeriö
Eteläinen Makasiinikatu 8
PL 31, 00131 HELSINKI

Puhelin: vaihde (09) 16 001
Telefaksi: (09) 1608 8244
www.defmin.fi